

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

INDHOLD

1. Hvorfor tænketank?
Centrale ord og begreber
Den videre policy making proces
2. Førskolemiljø og barnets udvikling
3. Sprog og kultur i skole og hjem
4. Lærere, undervisning og læreplaner
5. Lokalsamfund og forældreindflydelse
6. Elevers stilling og udviklingsvilkår
7. Faktorer som fører til succes i uddannelsessystemet
8. Fysisk og psysisk sundhed i skole og samfund
9. Adgang til og integration i arbejdsmarkedet for børn og unge
10. Mobilisering af intelligensreserven
11. Almendannelse og medborgerskab
12. Vurdering af uddannelsesstrukturen i Grønland og udlandet

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNER:

**Hvorfor
tænk tank?**

**Centrale ord og
begreber**

**Den videre policy
making proces**

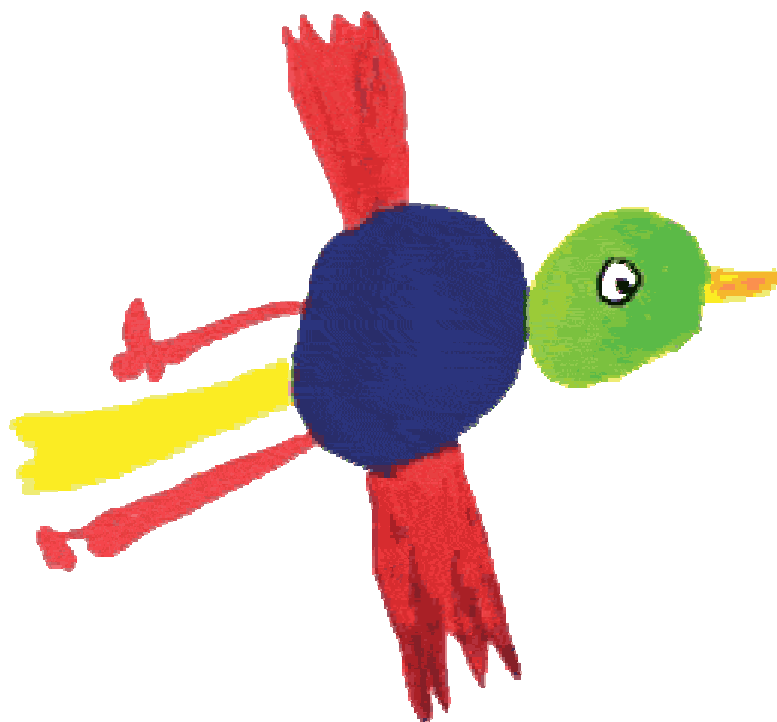
Redaktion:

Karl Kr. Olsen

Jakob Møller Lyberth

Nuuk, Grønland

28. februar 2005

Indledning

Tænketanken for højnelse af befolkningens uddannelsesniveau afleverer nu frugten af et års arbejde til landsstyret. Et år, der gik med at knække filmen for en stund og prøve at se med andre øjne. Hvor står vi? Hvad er hoved og hale i uddannelsespolitikken uvejsomme landskab? Er der hjørner man lige skal runde? Hvad skal der til af nye ideer og nye tiltag?

Der er stillet masser af spørgsmål i årets løb. Nogle er allerede glemt, andre står tilbage nogenlunde besvaret. Dette understreger at, det er processen, der tæller. For hvem siger, at der absolut skal være en facitliste? Vi har gjort os et par tanker, og så må andre jo tage over. Citatet ”When we try to pick out anything by itself, we find it hitched to everything else in the universe” af John Muir (1838-1914), en amerikansk konservationist, kan passende tjene som illustration af den ånd, der har hjemsøgt tænketanken.

For det er svært at være skråsikker når man ved at man kun er lige begyndt og kender til de dilemmaer og tvivl, der ligger på vejen. Vort bedste råd til landsstyret er derfor, at man skal være varsom med på forhånd at klynge sig fast til fastlåste ideer og på det grundlag træffe forhastede politiske beslutninger. Al erfaring viser, at rigtige forandringer sker med hjertet. Tingene skal have den fornødne tid til at sætte et kredsløb i gang.

Det er derfor tænketanken foreslår et årti for uddannelse og læring (2005-2014) i Grønland. Dette skal ses i lyset af, at spørgsmål vedrørende uddannelse og læring er komplekse sager, hvis håndtering

kræver en systemisk tilgang til tingene. Det kræver at landsstyret anlægger et helhedssyn – en økologisk tilgang – i relation til uddannelsespolitik afstemt med familie-, sundheds-, erhvervs- og arbejdsmarkedspolitik.

Hovedelementet i årtiet skal være en omstilling til et nyt uddannelsessystem fra førskole til universitet på basis af en samlet udviklingsstrategi, udarbejdet i dialog med befolkningen. Desuden skal folkeoplysning og voksenuddannelse, herunder masseprojektet ”fra ufaglært til faglært”, bruges som væsentlige redskaber til at mobilisere befolkningen til selvstændighed.

Årtiet kan danne et parallelt spor til Familietåret og et andet af landsstyrets gode initiativer, nemlig Folkesundhedsprogrammet. Det hører også med, at UNESCO har søsat et internationalt årti for uddannelse for bæredygtig udvikling (2005-2014) og et andet internationalt årti for literacy¹ (2003-2012).

Hvorfor en tænketank?

Det har været landsstyrets suveræne ret at beslutte hvilken organisationsform, det måtte finde egnet til at angribe spørgsmålet om højnelse af befolkningens uddannelsesniveau på.

Tænketanke bliver generelt anvendt i udlandet til at udarbejde policies for regeringer. Tænketanke er fora for vidensdannelse, for det meste bemandet med eksperter med god adgang til data og anden oplysning i

¹ Literacy drejer sig om sproglighed, mundtlig og skriftlig sprogbehandling og læsefærdighed.

opfyldelsen af stillede opgaver. Det spiller også ind, at tænketanke skal leve op til kravet om at rådgive på et letfatteligt sprog. De skal ikke befatte sig med lange udredninger, tekniske analyser og rapporter til den helt store guldmedalje, men netop forstå begrænsningens kunst og levere et håndterligt input.

Tænketankens medlemmer og tilforordnede talte såvel praktikere som teoretikere. Denne cocktail har selvfølgelig sine fordele og ulemper, men alt i alt er det vurderingen, at det værdifulde ligger i at få folk med forskellig baggrund til at mødes og sætte nye tanker i gang. At det så har voldt alle problemer med at finde tidspunkter i respektive kalendere til møder er en helt anden sag - men ikke uvæsentlig.

Arbejdet i tænketanken har også været præget af at man var med på egne vegne. Medlemmerne var udpeget af landsstyremedlem Henriette Rasmussen alene i kraft af deres ekspertise i noget. Det har ene og alene været et spørgsmål om samvittighed, hvordan man har forvaltet denne ekspertise. I den forstand har den frie meningsdannelse betydet meget, naturligvis under ansvar, men hovedindtrykket er, at det har været et privilegium at være med.

Når det er sagt, så består hele øvelsen med tænketanken i at anlægge en bredere og dybere betragtning over et givet spørgsmål. Det er vort indtryk, at landsstyret har ønsket sig en proces, der også gav plads til frie og 'skæve' vinkler ved at trække på folk uden for hjemmestyrets kasser af konsulenter, chefer m.v. – med henblik på at tilføre den politiske ledelse frisk luft. Om det er lykkedes kan tiden jo kun vise.

Centrale ord og begreber

I medfør af kommissoriets krav om at tænketanken anlægger en helhedsforståelse er det på sin plads at bruge et par linjer på at forklare centrale ord og begreber, der har været i omløb i tænketanken.

Formandskabet har fundet det nærliggende at rådføre sig med teorier som lægger vægt på samspil og relationer på den ene side, og virksomhed og aktivitet på den anden side.

En ledende skikkelse for den første retning er den amerikanske udviklingspsykolog Urie Bronfenbrenner (1917-), ophavsmanden til udtalelsen ”Ved at tænde for fjernsynet kan man let komme til at slukke for den proces der gør børn til mennesker” og den såkaldte Urie Bronfenbrenners økosystem teori.

En ledende skikkelse for den anden retning er russeren Lev Vygotskij (1896-1934). Vygotskys navn er forbundet med den kulturhistoriske psykologiske forståelsesretning, i dag bedre kendt som kulturpsykologi.

I Bronfenbrenners tilgang er spørgsmål af typen ”hvad *gør* børnene i deres hverdag og hvilken helhed former deres aktiviteter; hvilke *krav* stiller forskellige dele af deres hverdagsmiljøer til dem; hvordan bliver børnene mødt af, for barnet vigtige, andre i deres hverdagsmæssige samspil?” centrale.

Bronfenbrenners forskning er rettet mod at forklare samspillet mellem de forskellige systemer, som børn befinder sig i og udvikler sig inden

for. Hvis man kort skal forklare hans teori, kan et barns udviklingsmiljø beskrives som fire systemer på forskellige niveauer:

1. *Mikrosystemet*: De enkelte individers (børns) samspil med hinanden, fx i familien
2. *Mesosystemet*: Mikrosystemers sammenkobling i større enheder, fx forældrefamilier (slægter), institutioner og skoler
3. *Eksosystemet*: Det miljø, der indirekte påvirker individers (børns) udvikling, fx forældrenes arbejde, bedsteforældrenes tilgængelighed, skolens organisation
4. *Makrosystemet*: Udtryk for samfundets generelle træk, fx uddannelsesniveau, levestandard, kulturelt stade, fordelingspolitik.

Pointen er, at det er de gensidige påvirkninger inden for systemerne, som påvirker hvert barns udvikling.

Vygotskijs hovedtanke er, at al oplæring skal fungere som en dobbeltbevægelse mellem barnets forudsætninger, interesser og kulturbaggrund, og så de muligheder, læreren, fagstoffet og skolen giver. Vygotskijs forskning berører tre helt grundlæggende problemstillinger:

- 1) Hvad er relationen mellem mennesker og deres omgivelser, både fysisk og socialt?
- 2) Hvilke nye aktivitetsformer var årsag til, at arbejdet blev det grundlæggende middel der forbandt mennesket med naturen, og

hvad er de psykologiske konsekvenser af disse former for aktivitet?

- 3) Hvilken karakter har sammenhængen mellem brugen af værktøjer og udviklingen af sprog?

Vygotskijs konklusion er, at det mest afgørende øjeblik i den intellektuelle udvikling, som giver liv til rent menneskelige former for praktisk og abstrakt intelligens, opstår når sprog og praktisk virksomhed, to tidligere totalt uafhængige sider i barnets udvikling, forenes.

Den videre policy-making proces

Her 71 år efter Vygotskijs død er der et skift på vej i Europa og USA i synet på hvordan menneskelig læring og udvikling foregår. Et pejlemærke i tiden er teorien om at der ikke findes på forhånd fastlåste udviklingsstadier for barnet, men at bl.a. uddannelse er med til at forme det kulturelle væsen, der hedder mennesket. Det indebærer, at man er nødt til at lære at tænke uddannelse og læring i kulturelle sammenhænge.

Et andet pejlemærke er omskrivningen af undervisning/uddannelse til læring. Således har man over i den canadiske provins Saskatchewan omskrevet Undervisningsministeriet til det mere tidssvarende *Læringsministeriet*. Tænk tanken skal foreslå, at landsstyret umiddelbart overvejer at omdøbe Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke til *Direktoratet for Kultur og Læring*.

Tænk tanken skal anbefale, at landsstyret nøje overvejer hvordan processen kan fortsætte efter tænketankens ophør. I den forbindelse kan det nævnes, at det første skridt efter tænketankens mening er at landsstyret nedsætter en før-projektgruppe.

Gruppen skal have til opgave at lægge de rette rammer og betingelser, såvel økonomi som ressourcer, for en samlet handlingsplan byggende på de beslutninger, landsstyret måtte tage efter en nøje vurdering af tænketankens policy papers og seminarrapport.

Landsstyret skal til det formål pålægge gruppen at fremlægge et forslag til et kommissorium for en reformgruppe indeholdende bestemmelser om tidsplan, organisering, procedurer, vurdering af forskningsresultater og udvælgelse af prioriterede indsatsområder. Af hensyn til finanslovsarbejdet skal tænketanken indstille, at omtalte forslag til kommissorium skal foreligge inden 15. maj 2005.

Såfremt landsstyret beslutter at udråbe et tiår for uddannelse og læring (2005-2014) skal tænketanken foreslå, at landsstyret arrangerer et seminar i efteråret, om ønskeligt i september. Seminaret kan ses som et startskud til den ændringsproces, som tænketanken lægger op til. En fase, hvor man skal lave en grundig planlægning af hvordan højnelsen af befolkningens uddannelsesniveau kan udmøntes i praksis.

Konceptet bygger på en såkaldt fasetilgang. Der skal lægges stor vægt på, at landsstyrets policy-making om højnelse af befolkningens uddannelsesniveau lever op til kravene for *god policy-making* i det 21. århundrede. Samfundet bliver mere og mere komplekst og

uforudsigeligt. Tænk tanken skal foreslå, at reformgruppen orienterer sig efter følgende retningslinjer for hvad god policy-making skal bygge på:

1. Fremadskuende
2. Udsyn
3. Fornyende, smidig og kreativ
4. Baseret på beviser
5. Medinddragende
6. Forenet, dvs. helhedssyn
7. Lærer af erfaringer
8. Kommunikation
9. Vurdering
10. Fornyelse og undersøgelse

Til slut kan vi blot tilslutte os hvad formanden for Lønmodtagernes Organisation (SIK), Jess G. Berthelsen, råder befolkningen til: ”Udnyt de levende ressourcer, og skab andre alternativer til fiskeriet. Sats på turisme, efteruddannelse og folkeskolen. Skab samarbejde på tværs over kommunegrænserne.”

Anvendt litteratur

Berthelsen, Jess G.: Giv folk en chance. Namminersorneq – Selvstyre. Indlægsavis 2005. Direktoratet for Selvstyre.

Dencik, Lars: Socialisation. www.baff.ruc.dk.

Illeris, Knud: Voksenuddannelse og voksenlæring. Frederiksberg 2004.

Lindqvist, Gunilla (red.): Vygotskij om læring som udviklingsvilkår. Kapitler af Lev Vygotskijs *Pædagogisk psykologi* og hans artikel 'Forholdet mellem oplæring og udvikling'. Kommenterede som historie og aktualitet. Århus 2004.

Mylov, Peer: Læring i og om praksis. I *Pædagogik – en grundbog til et fag*. Redigeret af Jens Bjerg. København 2003.

Office of the First Minister and Deputy First Minister: A Practical Guide to Policy Making in Northern Ireland. www.ofmdfmni.gov.uk.

Psykologibasen. www.psykologibasen.dk.

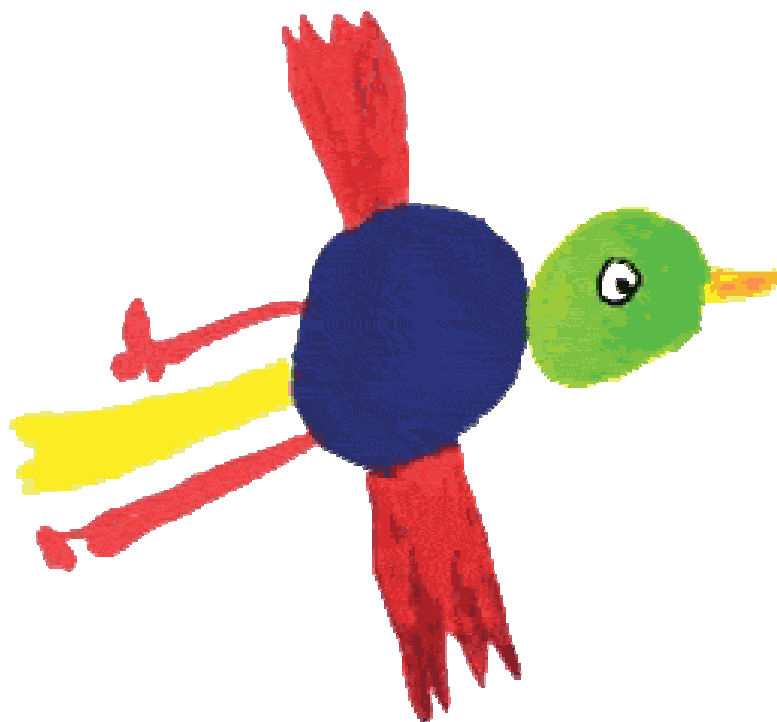
Rasmussen, Sonne: Urie Bronfenbrenners økosystem teori. www.sonnerasmussen.dk.

Vygotsky, Lev S.: Værktøj og symbol i barnets udvikling. [1930]. I *Tekster om læring*. Knud Illeris (red.). Frederiksberg 2000.

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNE:

**Førskolemiljø og
barnets udvikling**

Redaktion:
Karl Kr. Olsen
Jakob Møller Lyberth

Nuuk, Grønland
28. februar 2005

Indledning

Albert Einstein (1879-1955) sagde engang at ”ethvert barn er født som geni”. Det udtrykker hvad der er på spil når vi snakker om børn, miljø og samfundets ansvar for barnets udvikling i dets første 4-5 år. Vi taler om de allervigtigste år i livet, nemlig førskolealderen.

Tænketanken er bedt om at undersøge førskolealdermiljø og barnets udvikling som et særskilt emne med særlig vægt på social forandring, kulturel forankring og pædagogisk orientering. Indholdet i dette Policy Paper drejer sig hovedsageligt om konklusionerne og anbefalingerne om emnet.

Ændrede omstændigheder

Daginstitutionsområdet har siden hjemmestyrets indførelse hørt ind under landsstyremedlemmet for sociale anliggender, men blev pr. 8. december 2002 overført til landsstyremedlemmet for uddannelse.

Dette historiske sporskift signalerer at daginstitutionsområdet i dag primært skal ses med uddannelsespolitiske briller. Dette giver for første gang ændrede muligheder for at tænke hele uddannelsessystemet som en helhed fra førskole til universitet.

Vi skal også for god ordens skyld henvise til landsstyrekoalitionens politiske grundlag for yderligere retningslinjer. Det er landsstyrets politiske målsætning at fremme en klar børne- og familiepolitik, blandt andet ved at etablere en sammenhæng mellem daginstitutioner og folkeskolen.

Vurdering af dagens daginstitutionspolitik

Dækningsgraden på dagsinstitutionsområdet er på 60%, hvor den er på ca. 94% i Danmark for børn i alderen 3-5 år. Daginstitutionsområdet bærer præg af at være et lavtlønnet kvindefag. Der er stor personaleomsætning. Man skønner, at der er mangel på 400 pædagoger. Der er anslået ca. 100 pædagoger, der har skiftet arbejde. Samtidigt er der et stort efterslæb inden for kompetenceudvikling. Omsorgsvigt af børn er forsidestof i medierne. Et fåtal af kommuner har en erklæret børnepolitik. Ikke alle kommuner har ansat pædagogiske konsulenter.

Med hensyn til den pædagogiske uddannelse konstaterer tænketanken, at eksisterende lovgivning inden for området er ajourført i 1991 og 1998.

Det er tænketankens vurdering, at beredskabet med hensyn til tværfagligt samarbejde mellem faggrupper, der beskæftiger sig med børn, er svag.

Valgmuligheder

Spørgsmålet er i al korthed: Er det tilrådeligt 1) at anbefale en fortsættelse af dagens daginstitutionspolitik eller er der 2) belæg for at anbefale en reform – en ny politik - på området?

Tænketankens klare anbefaling er: En førskole må integreres i et samlet uddannelsessystem.

Hovedelementer i en fornyet indsats

Set med uddannelsespolitiske briller igen anbefaler tænketanken, at man begynder at tale om begrebet førskole som et samlebegreb for institutioner og ordninger, der arbejder med børn i alderen 0-5 år.

Udgangspunktet for en tænkning om en førskolereform bør bestå af:

- fælles forudsætninger
- fælles grundlag
- fælles kulturelle værdier, samt
- fælles forståelse af mål, vision, mission og udviklingsstrategi.

Tænketanken anbefaler konkret, at landsstyret nedsætter en policy-gruppe, der skal sørge for at nedfælde en national læreplan (curriculum), der indeholder retningslinjer for det pædagogiske miljø omkring førskolen.

Socialpædagoguddannelsen skal reformeres til en reel førskolelæreruddannelse. Kvaliteten skal være helt i top. Uddannelsen skal være tidssvarende og fremtidssikret. Vi anbefaler særskilt, at kommunikation og formidling bør være et obligatorisk fag i en ny uddannelse. Lærerkaldet skal også kunne mærkes her. Tænketanken anbefaler konkret, at landsstyret nedsætter en tværfaglig arbejdsgruppe, der skal komme med et oplæg til en reform af uddannelsen. Gruppen skal konsultere forskellige interessenter og personer i sit virke.

Der skal etableres samfundsmæssige rammer for et bredt samarbejde om førskolen. Tænketanken anbefaler oprettelse af lokale fora som førskoleråd eller familieråd, der skal tjene som kontakt mellem hjem,

førskole, folkeskole, Inerisaavik/Pilersuiffik, interesseorganisationer og myndighederne. Der er behov for en nærmere afklaring af hjemmets og førskolens ansvar og roller med hensyn til opdragelse.

Der skal sættes særskilt ind over for unge enlige mødre som målgruppe. Antallet af unge enlige mødre udgør i dag 30% af samtlige forældre, og er stigende. Konkret anbefaler tænketanken, at der nedsættes en arbejdsgruppe, der skal se på mål og midler i forhold til denne målgruppe. Der skal være et beredskab for unge, gravide piger.

En førskolepædagogik skal vægte hensynet til risikobørn og børn fra tungt belastede familier højt. Rent konkret anbefaler tænketanken, at Grønland ser på erfaringer med det amerikanske Head Start program, som regnes for at være det mest succesfulde indsats i forhold til børn fra stimulifattige familier og miljøer i USA.

Med hensyn til folkeoplysningen anbefaler tænketanken, at der oprettes en almen forældreuddannelse. Rent konkret anbefaler tænketanken, at ideen tages op til fornyet overvejelse i en nytænkning af folkeoplysning og almen dannelse. Her og nu anbefaler tænketanken, at berørte ressortområder og direktorater indleder samtaler og samordner en fælles indsats, især i forhold til sundhedspædagogik, voksenpædagogik og førskolepædagogik.

For at komme rundt om hjørnerne er det nødvendigt med en handlingsplan, et program. Her og nu anbefaler tænketanken, at landsstyremedlemmet for uddannelse og landsstyremedlemmet for familier og sundhed stikker hovederne sammen og sonderer det

politiske terræn med henblik på at opnå parlamentarisk støtte til en politisk reform.

Tænk tanken anbefaler *ikke* en såkaldt 'skoleficering' af daginstitutionsområdet i gængs forstand. Pointen er at målrette viden, ressourcer, kompetencer og politisk ledelse til at fremme den bedst mulige overgang og sammenhæng mellem førskole og folkeskole, mellem leg og læring i barnets udvikling.

Tænk tanken skal til slut anbefale, at socialrådgivning også får en mere synlig rolle i arbejdet med børn. Socialrådgiverne har en stor viden om sociale problemer, primært når det drejer sig om børns levevilkår. Socialrådgiverne har ansvaret for koordinering i familiesager.

Vi foreslår, at det tværfaglige samarbejde mellem forskellige faggrupper og instanser, der har berøringer med små børn, styrkes. Et eksempel til efterfølgelse kan være det islandske "The New Baby"-projekt. Her indgår alle gravide kvinder i projektet. I det øjeblik man får kendskab til sociale problemer i familien, griber man tidligt ind i forhold til familien. På den måde sikrer man en god start for barnet allerede ved fødslen.

Hvorfor en fornyet indsats?

Ifølge undersøgelsen *Familiens levevilkår 2004* ligger det fast, at børns opvækstvilkår i familien har større betydning end dagpasningen alene. Der er en klar sammenhæng mellem forældres og børns uddannelsesniveau.

Ny statistik viser, at den generelle ledighed er steget i Grønland inden for de seneste fire år. Grupper, der især er udsat for ledighed er de ufaglærte, som udgør over 80 procent af de ledige. Enlige forsørgere er igen her de mest udsatte med hensyn til indkomst. Forskningen viser også, at unge mødre har svært ved at gennemføre en uddannelse.

International forskning viser, at en selektiv intensiv indsats overfor udsatte børn er vejen frem. Set i et ressourceperspektiv er det vurderingen, at for hver krone samfundet investerer i tidlig intervention overfor børn fra socialt ringede stillede familier spares syv kroner senere.

Vi ser i udlandet, at flere og flere lande ser på problematikken med nye øjne. I Danmark, for eksempel, debatterer man om hvorvidt børns liv i førskoletiden skal styres og tilrettelægges, eller om pædagogikken i højere grad skal tage udgangspunkt i en mere grundig forståelse af hvad børn egentlig er, og hvad de egentlig selv vil.

Den foreløbige konklusion i Danmark er, at førskolebørn skal kvalificeres tidligere og bedre, forstået således at de skal være mere skoleparate når de begynder i folkeskolen.

Endnu en reform blandt mange? Nej, det skal være et fælles samfundsanliggende, et folkeligt projekt for alle generationer.

Implementering

Det er tænketankens uafhængige vurdering, at landsstyrets politiske arbejdsgrundlag, især tillægsaftalen af den 12. januar 2005, er et skridt i den rigtige retning.

Tænketanken har nøje overvejet den videre politiske og organisatoriske proces for en udmøntning af de politiske målsætninger.

Tænketanken anbefaler, at landsstyret først og fremmest afklarer den politiske beslutningsproces og især hvilke milepæle, der ligger forude på parlamentarisk plan. Det ligger i kortene, at Landstingets Kultur-, Uddannelses- og Kirkeudvalg skal tages i ed *inden* man på nogen måde sætter embedsværket i bevægelse.

Hovedbudskabet til Landstinget må være, at tiden er inde til at tænke politisk på en reform af førskolen i forlængelse af folkeskolereformen. Tænketanken anbefaler, at virkemidlerne i denne bør være:

- indførelse af en tidssvarende førskolelæreruddannelse,
- en indførelse af en national læreplan (curriculum),
- oprettelse af lokale førskoleråd eller familieråd,
- etablering af en almen forældreuddannelse,
- indførelse af et grønlandsk Head Start program om socialt udsatte børn, samt
- en særskilt indsats overfor unge enlige mødre.

På det organisatoriske plan anbefaler tænketanken at berørte ressortområder og direktorater (minimum Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke, Familiedirektoratet og Sundhedsdirektoratet) indleder nærmere samtaler om et tæt samarbejde og samordning om en handlingsplan.

Anvendt litteratur

Familiedirektoratet: Tiltag for at fremme børns udvikling i forhold til børn (i førskolealderen). Notat af den 29. februar 2004.

Freysteinnsspn, Hjálmar og Karólina Stéfansdóttir: "The New Baby" – The Final Year. Primary Care Health Center. Akureyri, Iceland 5. November 1997.

Jensen, Bente og Barbara Ann Barret og Mogens Nygaard Christoffersen: Daginstitutioner som instrument til at bryde social arv – hvad ved vi fra den nationale og internationale forskning og hvad gør vi? Arbejdspapir 8. Vidensopsamlingen om social arv 2003. Socialforskningsinstituttet. København 2003.

Ministry of Education, Science and Culture, Iceland: National Curriculum Guide for Pre-schools. Curriculum Guide 36. March 2003. Reykjavik.

MIPI – Videnscenter om Børn og Unge – og Familiedirektoratet: Familiens levevilkår 2004. Kommenteret statistik. August 2004.

Pramling Samuelsson, Ingrid og Sonja Sheridan: Grobund for læring. Pædagogik og undervisning i førskoletiden. Socialpædagogisk Bibliotek. København 2002.

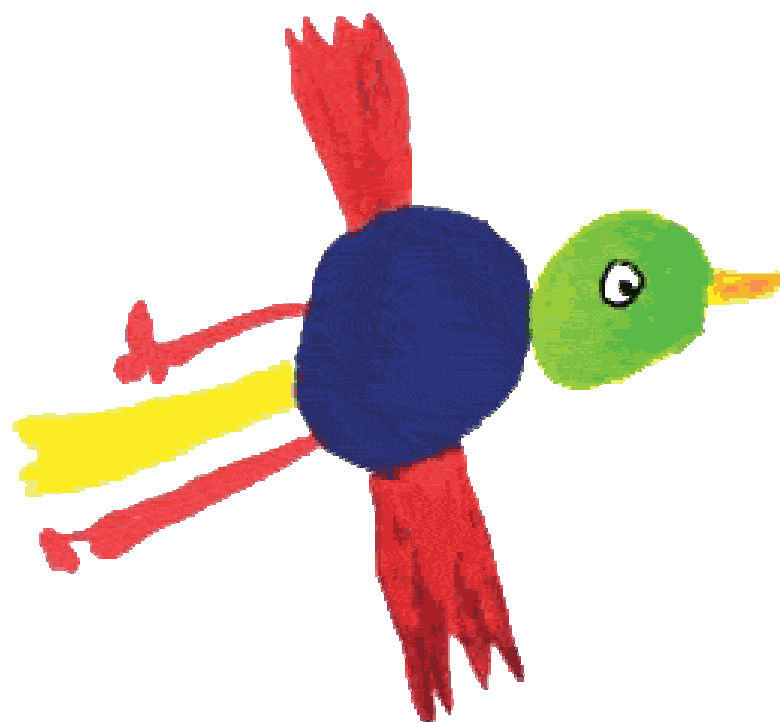
Tænketanken vedrørende højnelse af befolkningens uddannelsesniveau: Meeqqat sulit atualinngitsut avatangiaa

meeqqallu ineriartornera pillugit Naalakkersuisunut utaqqiisaasumik
iliuusissatut inassuteqaatit. 25. juni 2004.

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNE:

**Sprog og kultur i
skole og hjem**

Redaktion:

Karl Kr. Olsen

Jakob Møller Lyberth

Nuuk, Grønland

28. februar 2005

Indledning

Den amerikanske børnepsykolog William Kessen (1925-1999) har engang udtalt, at barnet i sit inderste væsen og til alle tider er en kulturel opfindelse. Så meget desto mere er det vigtigt at tænke forholdet mellem skole og hjem i kulturelle sammenhænge her i Grønland.

Hvorfor synes dansksprogede unge blandt 15-19-årige i Nuuk at de klarer sig betydeligt bedre i skolen end grønlandssprogede? Hvorfor synes hele 34 pct. af de grønlandssprogede unge, at de klarer sig dårligt i skolen, mens kun 1 pct. af de dansksprogede unge synes, at de klarer sig dårligt?

Hvad er årsagerne?

Ændrede omstændigheder

Landsstyrets politiske arbejdsgrundlag indeholder en målsætning om at udarbejde en kulturpolitisk handlingsplan med udgangspunkt i Inuit's kendetegn i internationalt sammenhæng og vor egen identitet som grønlændere.

Tænketanken bifalder, at landsstyret er godt i gang med at udforme en ny kulturpolitik, der betyder at kultur er noget, der spiller en central rolle i *alle* aktiviteter i samfundslivet. Dette hænger i høj grad sammen med hvordan menneskelig læring og udvikling egentlig foregår. Viden er nemlig nært forbundet med kulturelle værdier og etiske antagelser.

Det indebærer i sin yderste konsekvens, at kulturbegrebet hele tiden skal tænkes med og tænkes ind i politikker, handleplaner, regulering og lovgivning.

Vi lever som bekendt i et informationssamfund. Medierne og informationsteknologien spiller en afgørende rolle i samfundets udvikling, specielt i forhold til uddannelsessektoren. Det betyder, at en højnelse af befolkningens uddannelsesniveau i høj grad er knyttet til en forståelse af medierne og IT som værktøj og kulturelle læringsressourcer.

Set i det lys er der fornuft i at se på skole og hjem som forskellige kommunikative miljøer. Set med læringspolitiske briller står hjemmet for en ”nedefra og op”-læring, mens skolen står for en ”oppefra og ned”-læring.

Samfundsudviklingen har dog en social slagside. Kendsgerningen er, at vi er vidne til en udvikling, hvor visse borgere beskæres i deres demokratiske rettigheder på grund af deres sproglige kompetencer, mens en lille elite af tosprogede veluddannede sidder på magten. Skolen sorterer hvem der skal hvad og hvor.

Udfordringen for landsstyret er således at skabe et uddannelsessystem og et samarbejde mellem skole og hjem, som er i stand til tage udgangspunkt i hvad barnet kan og hvad barnet vil lære – sammen med andre.

Vurdering af dagens politik i forhold til sprog og kultur i skole og hjem

Indirekte styring eller regulering af sprog og kultur i skole og hjem sker ved lovgivning om blandt andet KNR's Public Service-funktion. Data fra 2000 viser, at grønlandske udsendelser udgør 19% af KNR-TV's samlede udsendelser.

Konklusionen af flere undersøgelser om børn og unges medievaner i Grønland er entydig – børn og unge foretrækker helt klart brug af elektroniske medier frem for litteratur i bred forstand. Popkulturen – den danske, europæiske og nordamerikanske – dominerer klart i mediebilledet for børn og unge.

Konsekvensen er, at en ensidig brug af medierne fører til at en stor gruppe børn og unge er i fare for at udvikle svære læsevanskeligheder og blive funktionelle analfabeter. Undersøgelser viser, at ca. halvdelen af børn og unge ikke låner bøger på biblioteket. Når der så læses, er det ikke den nationale litteratur, der vælges, men danske og udenlandske værker oversat til dansk.

Med hensyn til modersmålsundervisningen er det en kendsgerning, at grønlandskfagets status er alt for lav i for mange elevers bevidsthed.

Det kniber altså gevaldigt med interessen for grønlandsk sprog og kultur i skole og hjem. Det skal ses i lyset af at grønlandsk ikke er ved at tabe terræn som modersmål, som det er ved at ske for inupiaq/inuktitut i Alaska og Canada.

Valgmuligheder

Der er to spor, som landsstyret kan forfølge – den sprogpoltiske og den kulturpolitiske. Eller begge dele samtidigt – samordnet.

I dagens sprogpolitik er skolen en hovedhjørnesteen. Der tales om 1) at kvaliteten af børnenes grønlandsk skal være så god, at de har værktøj til at forholde sig til og indgå i en stadig mere kompliceret og sprogrævende virkelighed og 2) at de også skal forholde sig til verden uden for Grønland.

Det indebærer, at såvel skole som hjem må finde måder at samarbejde på om at give børn og unge de fornødne kompetencer til at kommunikere på tværs af kulturelle og sproglige forskelle.

Problemstillingen er *ikke* modersmålsundervisning mod fremmedsprogsundervisning, men hvordan begge sider af samme sag kan tilgodeses mest effektivt.

I den forbindelse anbefaler tænketanken, at sprogpolitik ses i lyset af kulturpolitik, og ikke omvendt, i en fornyet indsats for at styrke skole og hjem som kommunikative miljøer i et mangesproget samfund på vej. Engelsk er kommet for at blive, og tænketanken foreslår, at landsstyret overvejer at satse på engelsk som fremtidens fremmedsprog nummer et.

Hovedelementer i en fornyet indsats

Set i lyset af kulturens betydning for menneskelig læring og udvikling er det vigtigt at fremme en kulturpsykologisk forståelse generelt i befolkningen. Uden en kulturpsykologisk forståelse, der respekterer alle kulturer og deres egne selvstændige udviklingsveje, er det umuligt at forebygge grønlandske elevers og studerendes nederlag i skolen og i uddannelserne.

Tænk tanken anbefaler, at der sættes ind i forhold til kommunikative praksisser. Uddannelsessystemet må sætte de fornødne ressourcer af til egentlig kultur- og sprogpædagogik. Børn og unge må som sagt lære at kommunikere på tværs af kulturelle og sproglige forskelle, jo før jo bedre. Det er fejlagtigt at tro, at den ene kultur er bedre end den anden og at den ene kulturs udviklingsveje er andre overlegen.

Tænk tanken noterer sig, at faget kulturforståelse er indført som fælles valgfag på de gymnasiale uddannelser i Danmark. Tænk tanken foreslår, at landsstyret undersøger mulighederne for at indføre faget i Grønland eller at tillemppe faget til de grønlandske betingelser i skole- og uddannelsessystemet.

Hvad angår hjemmet som kommunikativt miljø anbefaler tænk tanken, at forældre og øvrige familiemedlemmer får tidssvarende oplysning og viden om hvordan man konverserer og stiller spørgsmål til hinanden. Det handler om demokratisk opdragelse og demokratisk dannelse. Tænk tanken anbefaler, at arbejdet med sundhedspædagogik og arbejdet med kultur- og sprogpædagogik samordnes i teori og praksis. Det gælder ikke mindst i forhold til førskolen og folkeskolen.

Det er også vigtigt at se på hjemmet som en læringsressource, et lærefællesskab. Den teknologiske udvikling gør det muligt at trække på hele verden som kilde til kundskab og viden via nettet og udbredelsen af uddannelsesteknologien. Morgendagens elev og studerende vil være en superbruger af elektroniske medier og andre nye opfindelser. Grønland er godt på vej, men det kræver en reel demokratisering af adgangen til den nye teknologi.

Alle taler i dag om uddannelse. Forældrene er barnets første lærere. Set med pædagogiske briller er forbilleder mere betydningsfulde end ord og begreber. Tænk tanken foreslår, at man kigger forældrenes ansvar og forpligtelser ('committed parenting' på engelsk) efter i sømmene og i fællesskab drøfter etik, dyder og kultur i opdragelse og uddannelse, så alle trækker i samme retning, nemlig hvordan man tager uddannelse på sig. I sidste ender handler det jo om at stille krav, opstille regler og sætte handling bag ordene derude i stuerne. Først selvværd, så skole. I øvrigt er det jo samfundet, og ikke hjemmestyret, der ejer skolen og uddannelserne.

Det skal være naturligt at tale om skoleparathed. Børn skal være rimeligt fortrolige med strategier for kommunikation som læsning, skrivning, regning og sprog inden de starter i skolen. Tænk tanken er vidende om, at Inerisaavik arbejder på projektet *Tidlig Registrering af Sproglig Udvikling (TRAS)*. Tænk tanken foreslår, at målgruppen udvides til at omfatte småbørn. Der skal i det hele taget mere samordning og samarbejde mellem forskellige faggrupper og deres administrative og politiske overbygninger.

Der skal også sættes fokus på at få børn til at stille spørgsmål. At stille spørgsmål er første skridt mod selvstændig tænkning og refleksion. Omvendt skal voksne i langt højere grad lære at lytte, at lytte aktivt. Tænknetanken anbefaler, at institutioner som Inerisaavik og Ilisimatusarfik udvikler pædagogiske spørgemetoder rettet mod børn og unge, for det er den vej, vi skal.

Folkeoplysning om læring af sprog og kultur mangler totalt i dag. Tænknetanken anbefaler, at KNR – i lighed med Danmarks Radios *DR Undervisning* og *DR Voksenundervisning* – bidrager til en udmøntning af målsætningen om højnelse af befolkningens uddannelsesniveau ved at bruge udsendelsesfladen og hjemmesiden mere til folkeoplysning, især rettet mod familier, børn og unge, teenagere, unge enlige mødre og førstegangsførelse. Der er behov for oplysning og viden om børneopdragelse og barnets udvikling på grønlandsk.

Samtidigt anbefaler tænketanken at landsstyret overvejer hvorvidt der er realisme i at lave en folkeoplysende fjernsynskanal som det danske dk4-kanal, eventuelt under vingerne af Inerisaavik, Ilisimatusarfik og de øvrige uddannelsesinstitutioner i et samarbejde med KNR-TV og KNR-Radio. Levnedsmiddelskolens *INUILI-TV køkken* er et godt initiativ.

Til slut skal tænketanken anbefale, at dyderne *truthfulness* og *thoughtfulness* fremmes som dyder i opdragelse og uddannelse, udover de dyder, som landsstyremedlemmet for uddannelse har meldt ud, nemlig opdragelse til initiativ, selvstændighed og selvdisciplin. I

parentes bemærket indskrev Samuel Kleinschmidt (1814-1886) i sin tid *ilumoorneq* som en klassisk dyd i Grønlands grundlov (1863).

Hvorfor en fornyet indsats?

Den amerikanske psykolog Jerome Bruner (1915-) har engang sagt, at kendskabet til kulturen er vejen til forståelse af barnets sind.

Det er meget vigtigt at holde sig denne kendsgerning for øje i vort syn på pædagogik og undervisning. I en vis forstand er dette kendskab orkanens øje i bestræbelserne på at højne befolkningens uddannelsesniveau. Vi kan lave nok så flotte og store planer om skolens og uddannelsernes fremtid, men det vil kun være varm luft hvis man ikke tager børn og unges erfaringer, læringsforudsætninger og kundskaber ind i skolen og i uddannelserne – og bruge dem som brændstof for læreprocesser.

Forskning i udlandet viser, at det kan lade sig gøre at forebygge nederlag i skolen for socialt udsatte børn og unge, og for grupper, hvis modersmål bliver regnet som ”det forkerte” i skolen. Det er en kendsgerning, at lærere generelt stiller ringere forventninger til sådanne børn og unge. Det betyder bl.a. reproduktion af uligheder. Men erfaringer i udlandet med kulturbaseret pædagogik viser, at det kan lade sig gøre at bygge bro mellem skole og hjem. Hemmeligheden ligger i at trække på elevernes og de studerendes ’hjemmekulturer’ og erfaringer som ressourcer for undervisningen – og ikke som barrierer. Nøglen ligger i at lærerne værdsætter og bygger på færdigheder, som børnene og de unge bringer med sig til skolen.

Derfor er der mening i at se på Inuit's kultur og sprog som ressource, ikke som barriere, i undervisningen. Der ligger et skatkammer, som blot venter på at blive brugt og præsenteret på en tidssvarende måde ved hjælp af moderne teknologi, kunst, dans, teater, film, tv, genfortælling m.v. – vi kan lære meget af andre kulturer, men opgaven ligger først og fremmest i at bevare og udvikle vor egen nationale kulturarv. For eksempel er det meste af vor litterære arv skrevet på den gamle retskrivning. Tænk tanken anbefaler, at man vurderer hvad der er bedst egnet til videre formidling i den nye retskrivning, og gerne ved hjælp af interaktive medier.

Der er ingen tvivl om at globaliseringen stiller engelsk stærkest som fremmedsprog. Engelsk vinder terræn i erhvervslivet indenfor handel og kommunikation, og indenfor administration og uddannelse. Derfor må der en politisk beslutning om hvilket fremmedsprog – dansk eller engelsk – Grønland skal satse på i fremtiden som første fremmedsprog.

Implementering

Det er tænketankens vurdering, at hovedparten af anbefalingerne i dette Policy Paper umiddelbart kan udmøntes løbende i et samspil mellem kultur-, sprog-, medie- og undervisningspolitik.

Her er der endvidere plads til en forpligtende samordning mellem Direktoratet for Familier, Direktoratet for Sundhed og Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke.

Anvendt litteratur

Arbejdsgruppen for sprogpolitisk redegørelse: ..men ordet.

Rekommendationer fra Arbejdsgruppen for sprogpolitisk redegørelse.

Nuuk, juni 2001.

Bjerregaard, Peter: Folkesundhed i Grønland. Inussuk – Arktisk forskningsjournal 1, 2004. Århus 2004.

Culture, Teaching and Learning. Guiding Questions.

Langgård, Karen: Magt og demokrati – og sprog. I *Demokrati og magt i Grønland*, redigeret af Gorm Winther. Århus 2003.

Larsen, Finn Breinholt: Kriminaliteten i Grønland. Omfang, årsager og handlemuligheder. Rapport nr. 7. Udgivet af Den Grønlandske Retsvæsenkommission. København, april 2003.

Pedersen, Birgit Kleist: Unge og litteratur – 25 år efter. I *Grønlænder og global – grønlandsk sprog, litteratur og medier i 25-året for Hjemmestyrets indførelse*. Forfattere: Birgitte Jacobsen, Birgit Kleist Pedersen, Karen Langgård & Jette Rygaard. Viborg 2004.

Pramling, Ingrid Samuelson og Sonja Sheridan: Grobund for læring. Pædagogik og undervisning i førskoletiden. København 2002.

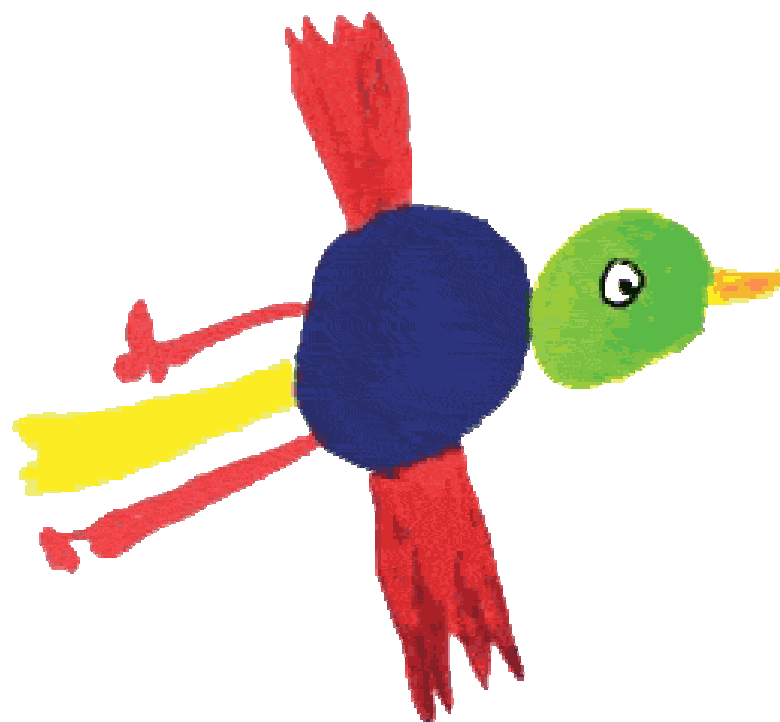
Säljö, Roger: Læring i praksis. Et sociokulturelt perspektiv. København 2003.

Wilhjelm, Henrik: "af tilbøielighed er jeg grønlandsk". Om Samuel Kleinschmidts liv og værk. København 2001.

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNE:

**Lærere,
undervisning og
læreplaner**

Redaktion:
Karl Kr. Olsen
Jakob Møller Lyberth

Nuuk, Grønland

Indledning

Den engelske filosof Bertrand Russell (1872-1970) mener at intet menneske kan være en god lærer, medmindre han føler en varm hengivenhed for sine elever og en ægte trang til at give dem det, han selv tror er af værdi.

Tænk tanken er bedt om at beskæftige sig med temaet 'lærere, undervisning og læseplaner' set i lyset af kommissoriets krav om at der skal lægges særlig vægt på pædagogisk orientering. Indholdet i dette Policy Paper drejer sig hovedsageligt om tænketankens konklusioner og anbefalinger om emnet.

Ændrede omstændigheder

Landsstyrekoalitionens tillægsaftale af den 12. januar 2005 indeholder en målsætning om at styrke læreruddannelsen mærkbart for at sikre, at flest mulige bliver optaget på uddannelsen og bliver uddannet.

Kravene om faglig udvikling og fornyelse generelt er også kommet til Grønland. Læreruddannelsen bliver nu kigget efter i sømmene af en arbejdsgruppe nedsat af landsstyret. Man er nu også begyndt at tale om *tilbage til lærerkaldet*. Der skal stå respekt om lærergerningen. Det klassiske billede af læreren som *eksempel til efterfølgelse* vender nu tilbage med fornyet kraft.

På det undervisningsmæssige område er der grøde i og med, at folkeskolereformen nu er ved at blive udmøntet. Undervisning bliver nu i højere grad en forskningsbaseret virksomhed – læreren skal

indtage en forskende holdning. Billedet af *den reflekterende praktiker* er ved at tegne sig, langt om længe.

I disse tider med selvstyre og selvstændighed er det også vigtigt at holde fast ved *mental afkolonisering*. Den vestlige måde at undervise og uddanne på regnes stadig for at være andre overlegen. Man ringeagter anderledes måder at gøre det på. Men det paradoksale er, at dagens læringssyn – at læring er et socialt og et kulturelt fænomen – har sit fundament fra oprindelige folks måde at tænke og at lære på, dvs. naturlig læring. Cirklen er altså vendt tilbage dér, hvor den startede.

Vurdering af dagens politik i forhold til lærere, undervisning og læseplaner

Læreruddannelsen er udsat for kraftig kritik i udlandet i disse år. Den mest almindelige kritik er, at den ikke stiller krav, at den er virkningsløs og uakademisk, at den savner en forskningsbasis, samtidig med at den ikke beskæftiger sig med spørgsmål, der er relevante for en lærers praktiske virke.

Forskning om virkningen af læreruddannelse tyder på, at læreruddannelsen kun har en beskeden gennemslagskraft. Man er også i stigende grad blevet opmærksom på at ”gode” læreplaner ikke nødvendigvis resulterer i god undervisningspraksis.

En lærereksamensbevis borger ikke for livslang ansættelse i folkeskolen. Udbrændthed, manglende efter- og videreuddannelse,

dårlige løn- og ansættelsesforhold, dårlig skoleledelse, ringe vejledning under praktik og virkelighedschok for nyudklækkede lærere angives generelt som årsager blandt mange til lærerflugt.

For Grønlands vedkommende falder det ind i øjnene, at tingene ikke har ændret sig i snart to generationer. En sammenligning af data om lærerpersonale i folkeskolen i henholdsvis 1975/76 og 2003/04 viser, at antallet af timelærere stort set har været konstant i snart 30 år. I dag udgør timelærere 41% af lærerpersonalet. 59% af lærerpersonalet i dag har således en folkeskolelæreruddannelse.

I sammenligning udgør antallet af lærere med godkendt uddannelse 91% af lærerpersonalet i den islandske folkeskole.

Her i landet er mere end 75 pct. af det normerede antal lærerstillinger i byerne nu besat af uddannede lærere, men der er fortsat langt op til eksempelvis islandske tilstande. For bygdernes vedkommende består flertallet af lærerpersonalet af ikke-pædagogisk uddannede undervisere.

I grunduddannelserne, faguddannelserne og de mellem- og videregående uddannelser arbejder et stort antal udefrakommende undervisere og forskere. Eksempelvis kan nævnes, at der ud af 14 fastansatte lærere på Grønland Universitet i foråret 2001 kun var to hjemmehørende.

For GU's vedkommende siger et forsigtigt skøn, at ca. 15% af lærerpersonalet er hjemmehørende, inkl. folkeskolelæreruddannede.

Rammefaktoren lærerpersonale er således en flaskehals i bestræbelserne på at højne kvaliteten i undervisningen i landet, ikke mindst i bygderne.

Tænk tanken vurderer, at der må tages drastiske skridt hvis koalitions målsætning om markant styrkelse af læreruddannelsen skal udmøntes i praksis. Det kræver bl.a. et hidtil uset indtag af lærerstuderende, fortsat bekæmpelse af frafald blandt studerende, fastholdelse af lærerkræfter og forbedring af rammefaktorer som arbejdsmiljø og psykisk sundhed. Denne løsning er bestemt ikke 'udgiftsneutral' som man ville sige på bjerget.

Alternativt kan man gå utraditionelt til værks og finde på mere kreative virkemidler ved at udnytte samfundets pulje af ressourcer, kundskaber og viden i langt højere grad end tilfældet er i dag.

Valgmuligheder

Efter tænketankens vurdering er valget truffet i og med folkeskolereformen. Det igangsatte arbejde med reformen af læreruddannelsen er blot en logisk konsekvens. Den skal endvidere integreres i Grønlands Universitetspark og der er planer om at oprette et Pædagogisk Institut.

Problemet er snarere hvordan akademiseringen af læreruddannelsen skal holde jordforbindelsen ved lige i hverdagen. Der er ikke så meget at vinde ved en akademisering hvis det kommende Institut for Pædagogik blot bliver et nyt elfenbenstårn.

Hovedelementer i en fornyet indsats

Talemåderne ”man skal lære, så længe man lever” og ”en sund sjæl i et sundt legeme” skal være ledetrådene for en fornyet indsats.

Generelt er det vigtigt at afklare politisk hvad skolen skal være for en slags sted, hvilken funktion den egentlig skal udfylde, og hvilken form for virksomhed der skal foregå i den. Tænketanken anbefaler, at denne diskussion tages op i en bred samfundsdebat om uddannelse og læreplaner (curriculum).

Tænketanken er enig med Hans Anthon Lynge (1945-) i, at Ilinniartissuaqs forpligtelse over for samfundet ikke skal gå tabt i fremtiden. Skolen bør rehabiliteres som samfundets mest markante kulturelle mødested.

Skolen for livet med andre ord.

Tænketanken anbefaler også, at det igangværende arbejde med læreruddannelsesreformen medtager en tilbundsgående vurdering af hvordan koalitionsens målsætning om en markant styrkelse af læreruddannelsen kan udmøntes på kort sigt og på lang sigt, herunder en prognose af lærerbehoget. Dette forslag er absolut en topprioritet for tænketanken. Vi foreslår, at landsstyret vedtager en beslutning om at sætte et mål, der hedder 80-90% uddannet lærerpersonale inden år 2014. Et af virkemidlerne kan være en særskilt indsats i forhold til timelærere med henblik på at give dem de fornødne pædagogiske kvalifikationer til fuldt ud at varetage lærergerningen.

I denne proces anbefaler tænketanken, at brugerne – dvs. det civile samfund, lærerstuderende, lærerstanden (inkl. timelærerne), erhvervslivet og arbejdsmarkedet – gives muligheder for at gøre deres indflydelse gældende. Bred konsultation og dialog er meget vigtig.

Det er også meget vigtigt at rehabilitere lærerkaldet i en nutidig skikkelse. Fremtidens lærer skal være kendetegnet af kritisk sans, vilje til samarbejde i forhold til indverden og omverden, forandringsparathed, professionalisme (lærerdygtighed og lærerkvalitet), fordomsfrihed, thoughtfulness, evne til at lede læringsarbejde, evne til at fremme læringsstrategier og ikke mindst være eksempel til efterfølgelse.

Tænketanken har drøftet tanken om læreren som healer, sådan som den praktiseres blandt oprindelige folk, f.eks. i Fiji, USA og Canada. Tænketanken anbefaler at tanken også vendes i arbejdsgruppen for læreruddannelsesreformen.

Tænketanken anbefaler, at landsstyret indfører Lærernes Dag (Teacher Appreciation Day) den 25. februar. Dagen er en international FN-dag, hvor man sætter fokus på lærerjobbet som verdens vigtigste job. Man kan passende kåre Årets Lærere på denne dag. Betydningen af det, en lærer gør, skal formidles ud til offentligheden og samfundet.

Tænketanken anbefaler, at fysisk undervisning prioriteres. Forskning viser, at der er en klar sammenhæng mellem fysisk aktivitet og

læringskvalitet. Med andre ord lærer man bedre når man er aktiv rent fysisk.

Tænk tanken anbefaler, at samfundet anerkender formel læring, ikke-formel læring og uformel læring som ligeværdige læringsformer som supplement til ”skolelæring”. Forskning viser, at al læring er situeret, dvs. at den indgår i bestemte sammenhænge, at den er afhængig af tid og sted - den er så at sige kropslig og personlig.

Det betyder, at man ikke skal være bange for at trække på ressourcer som ældre (Den Tredje Alder) og faglærte (f.eks. tømrere) som eksperter i ikke-formel og uformel læring ind i undervisningen. Der ligger mange ressourcer ude i samfundet, som kan bruges. Coaching og supervision kan være redskaber til at dygtiggøre sådanne grupper.

Tænk tanken anbefaler, at landsstyret overvejer indførelse af fag som kulturforståelse (er indført på gymnasiet i Danmark som fælles tilvalgsfag), life skills training (færdigheder i tænkning, socialt liv og forhandling) og medborgerskab (tværfagligt tema). Nøgleordet er demokratisk opdragelse.

Tænk tanken anbefaler, at man tager en bred debat om professionel ledelse eller ej på skoler og uddannelsesinstitutioner. Det er tænketankens vurdering, at der er brug for strategisk ledelse, skoleudvikling, samt evalueringer og effektmålinger af undervisning, uddannelse og studerendes udbytte.

Og til slut, men ikke mindst, skal vi anbefale, at den gældende uddannelsespolitik tages op til fornyet revision. Virkeligheden i dag er at der er en stor restgruppe, der ikke kommer videre efter folkeskolen. Data viser, at en tredjedel af en årgang (eksempelvis årgang 1980) havner i en restgruppe.

Hvorfor en fornyet indsats?

Englænderen Michael Sadler (1861-1943) sagde engang at ”når vi studerer fremmede landes uddannelser, må vi ikke glemme, at hvad der foregår uden for skolen, betyder mere end det, der foregår indenfor, og at det styrer og fortolker tingene i skolen. Vi kan ikke slentre rundt i verdens pædagogiske systemer og plukke en blomst fra én busk, og nogle kviste fra en anden, og så forvente at få en plante ud af det, når vi stikker den i vor egen jord”.

Vi skal med andre ord ikke erstatte fremmede doktriner med hjemmelavede uden jordforbindelse. Erfaringer fra udlandet viser, at regeringer ofte anvender forkerte reformstrategier i uddannelsespolitikken. Traditionelle reformstrategier har tenderet til at fokusere på et eller flere isolerede aspekter af uddannelserne som nøgelfaktorer til forandringer. Som eksempler kan nævnes højere lærerlønninger, andet indhold i uddannelserne, bedre udstyr m.v. – med det resultat at resultaterne slet ikke svarer til forventningerne og anstrengelserne.

Derfor er det vigtigt at holde fast ved at det gælder om at bekæmpe sociale uligheder, hvis man vil bevæge skolen og uddannelserne i den rigtige retning. Skæbnen af læreruddannelsesreformen, for eksempel,

vil afhænge af et samspil mellem mange faktorer, som spiller systematisk sammen. Og det er i bund og grund et politisk spørgsmål.

Anvendt litteratur

Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke: Folkeskolen i Grønland 2003-2004. Pilersuiffik 2004.

Goldbach, Ib: Læreruddannelsen i teori og praksis. Et causeri i filosofisk, historisk og komparativ belysning. I *Ilinniarfissuaq ukiuni 150-ini. Festskrift i anledning af Ilinniarfissuaqs 150-års jubilæum i 1995*. Redigeret af Daniel Thorleifsen og Bula Larsen. Nuuk 1995.

Grønlands Hjemmestyre, Grønlands Statistik: Grønland 2004. Statistisk Årbog. Nuuk 2004.

Hansen, Erik Jørgen: Uddannelsessystemerne i sociologisk perspektiv. København 2003.

Hiim, Hilde og Else Hippe: Læring gennem oplevelse, forståelse og handling. En studiebog i didaktik. København 1997.

Kahlig, Wolfgang: "Uddannelse for udvikling" i det moderne grønlandske samfund: Pædagogiske modeller for global og transkulturel læring. I *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 00/01*. Redigeret af Estrid Janussen, Birgit Kleist Pedersen, Daniel Thorleifsen, Karen Langgård, Jette Rygaard. Nuuk 2002.

Lyng, Hans Anthon i *Ilinniarfigaakkit. Ilinniarfissuarmi ilinniartuusimasut ilinniartuunilersaarutaat*. Aaqqissuisut: Helga M. Nielsen, Kristian Olsen aaju, Hans Anthon Lyng. Nuuk 2000.

Ministeriet for Grønland: Læreruddannelse i Grønland. Betænkning afgivet af den af Ministeriet for Grønland den 29. april 1976 nedsatte arbejdsgruppe. Ministeriet for Grønland 1977.

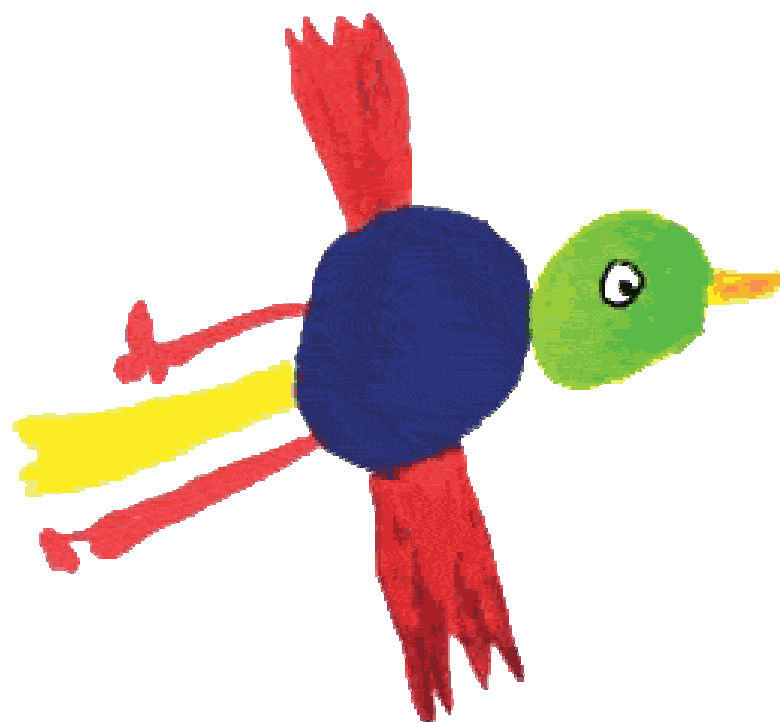
Nordal, Jóhannes og Valdimar Kristinsson (red.): Iceland. The Republic. Handbook published by The Central Bank of Iceland. Reykjavík 1996.

Russell, Bertrand: Upopulære essays. København 1950.

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNE:

**Lokalsamfund og
forældreindflydelse**

Redaktion:

Karl Kr. Olsen

Jakob Møller Lyberth

Nuuk, Grønland

28. februar 2005

Indledning

Ashantifolkets¹ ordsprog ”It takes a whole village to raise a child” repræsenterer fællesskabstanken i synet på opdragelse. Det er et syn, som tænketanken deler, fordi skole- og uddannelsesreformer stadig har en tendens til at fokusere på ændringer i strukturer, roller, kompetencer, økonomi, ledelse og forvaltning. Man glemmer at der skal mere til hvis man vil reelle ændringer, også derude i stuerne.

Tænketanken er bedt om at beskæftige sig med temaet ’lokalsamfund og forældreindflydelse’. Indholdet i dette Policy Paper drejer sig hovedsageligt om tænketankens konklusioner og anbefalinger om emnet.

Ændrede omstændigheder

Landsstyrets politiske arbejdsgrundlag har bl.a. til formål at udbrede demokratiet i hele samfundet og dets institutioner. Dette skal ses i lyset af en anden målsætning, nemlig at undervisningen i folkeskolen i højere grad skal basere sig på forståelse af princippet om bæredygtighed.

I udlandet er forståelsen af samspillet mellem samfund og skole/uddannelse øget væsentligt i nyere tid. Feltråbet ”styrkelse af forældres handlekraft” har vendt op og ned på traditionel skolepolitik. Mange lande har taget spørgsmålet om forældre, lokalsamfund og magt over skole/uddannelse op til fornyet overvejelse. I Chicago,

¹ Ashanti er det indfødte folk i Ghana, Afrika. De stod i spidsen for kampen for frigørelsen af Ghana.

USA, for eksempel, er forældre sågar primære beslutningstagere i skolepolitikken i et tæt samarbejde med lærerstanden.

Gevinsterne ved at trække forældre som ”outsidere” ind i f.eks. skolebestyrelser viser sig at være at de:

- sætter nye problemer på skolens dagsorden, som man ikke tidligere har været opmærksom på,
- foreslår og handler på nye måder at løse problemer på,
- trækker på deres egne politiske og organisatoriske netværk til at løse problemer, og
- sætter støtteressourcer ind på forældre- og lokalplan, som ikke har været tilgængelige tidligere.

Vurdering af dagens politik i forhold til lokalsamfund og forældreindflydelse

Med landstingsforordningen om folkeskolen af 2002 er styrkelse af forældres handlekraft for alvor kommet til Grønland. Begreber som skole-hjem samarbejde er nu rodfæstet. Der afsættes i praksis relativt mange timer til lærernes varetagelse af skole-hjem samarbejdet, og det lover godt *hvis* det bliver brugt rigtigt og virker begge veje.

I henhold til forordningen har forældre ansvar, rettigheder og pligter i forhold til folkeskolen. De er da også repræsenteret på mesoniveauet i kraft af deres medlemskab af skolebestyrelserne, men må også inddrages som individer, der mødes med lærere og elever omkring

skolen, selvom meget tyder på, at samarbejdet ikke fungerer. Det påpeges af både lærere og forældre i flere sammenhænge.

I en undersøgelse foretaget af Nuup Kommunea er begge grupper enige i, at samarbejde mellem skole og hjem er vigtigt, men ikke fungerer. Dog lægger underviserne ikke samme vægt på samarbejdet som forældrene, og flere undervisere mener ikke, at forældrene skal indblandes i forhold til undervisningen.

Ifølge en anden undersøgelse synes godt halvdelen af lærerne, at skole-hjem samarbejdet ikke fungerer tilfredsstillende. Som vigtigste årsag angives, at forældrene interesserer sig for lidt for deres børns skolegang, mens andre peger på forskellige holdninger mellem skole og hjem, sprogproblemer og manglende tid hos lærerne.

I en undersøgelse blandt elever oplever knap halvdelen, at deres forældre ikke udviser den nødvendige interesse for skolearbejdet.

Det skal også nævnes, at ca. 90-95% af forældrehenvendelser til skolen drejer sig om problemer, se seminarrapporten.

Data af ældre dato (ca. 1975) vurderer imidlertid, at størstedelen af de grønlandske forældre (63 pct.) mener, at skolen giver børnene tilfredsstillende grundlag for deres fremtidige arbejde i Grønland, mens 24 pct. mener, at dette ikke er tilfældet, og 13 pct. mener at de ikke er i stand til at vurdere dette forhold.

Valgmuligheder

Efter tænketankens mening er skole-hjem samarbejdets regelgrundlag og dets infrastruktur faldet på plads. Folkeskolereformen er klart en landvinding, men den skal have den fornødne tid til at vise hvad den dur til.

Spørgsmålet synes at være om man skal lægge hænderne i skødet når nu rammebetingelserne er faldet på plads, eller om man ikke skal tage næste skridt, der hedder opbygning af forældrekompetence og lokalsamfundskompetence.

Tænketanken skal foreslå, at man spiller med flere kort.

Skolebestyrelser er kun et ud af mange former for involvering, og er efter eksperters mening bestemt ikke den vigtigste. At spille med flere kort betyder at man sætter ind med forskellige typer af skole og forældre/lokalsamfunds-involvering, der kombineret kan forbedre elevernes læring og de voksnes engagement i deres børns uddannelse.

Hovedelementer i en fornyet indsats

Overordnet handler det om at fremme skolens, dvs. lærernes og elevernes, omverdensforståelse. Grundvilkåret er, at det er samfundet, der ejer skolen – i praksis forældrene og lokalsamfundet.

En grønlandsk undersøgelse af 10. klasse elever viser at kun et lille fåtal interesserer sig for politik. Nærmere betegnet stiller 13 procent af adspurgte sig positivt til en fremtid som politiker, 37 procent er ikke umiddelbart interesserede, og 50 procent svarer ”ved ikke”.

Man ved også, at næsten alle har et ønske om at uddanne sig, men at det er svært for de unge at træffe et valg. Vi ved at hos den undersøgte 10. klasse er uddannelserne politibetjent, pilot, stewardesse og journalist de mest populære. Det er med andre ord ikke-akademiske uddannelser, der står i høj kurs i folkeskolen.

Tænk tanken skal foreslå, at landsstyret fremmer en målsætning der hedder at lærere skal prioritere dannelsen af partnerskaber med forældre, lokalsamfund og erhvervslivet. Det skal være naturligt for lærerne at bruge skole-hjem samarbejdet til at forbedre elevernes læring og de voksnes engagement i deres børns uddannelse ved især at fremme følgende involveringsformer:

- færdighed som forældre, dvs. forbedring af miljøet i hjemmet
- kommunikation, dvs. tovejs mellem skole og hjem
- læring i hjemmet, dvs. specifik tutorhjælp til hjemmet, og
- beslutningstagen, dvs. en praksis, der involverer forældrene og udvikling af ledere blandt forældrene.

I praksis gælder det om at tage en række nye fremgangsmåder og strategier i brug, f.eks. undersøgelser af forældrenes indstilling til skole- og uddannelsesspørgsmål, samt etablering af fokusgrupper og lignende af forældre, når forandringer forestår.

Tænk tanken skal også foreslå, at landsstyret fremmer en målsætning om at fremme mulighederne for at gøre skolen til en del af samfundet,

det såkaldte ”skolen midt i byen”. Dette er i samsvar med perspektivet om uddannelse for bæredygtighed.

Et praktisk skridt i den retning kan være at supplere elevråd med miljøråd, hvor lærerne og eleverne er repræsenteret. Dette kan være med til at skærpe børn og unges omverdensforståelse og deres interesse for praktisk bæredygtighed. Problemer relateret til arbejdsmiljø og helbred kan også med fordel tages op i et miljøråd.

Med hensyn til arbejdet i skolebestyrelserne skal tænketanken anbefale, at der bliver etableret en national sammenslutning af skolebestyrelser, som man i mangel af bedre terminologi foreløbig kan kalde en forældreorganisation. Formålet skal være at styrke samtalen mellem skole og hjem, så at familien Grønland får en stemme i den løbende skoledebat. Denne organ kan tjene som høringsorgan for Grønlands Hjemmestyre, Kommunernes Landsforening (KANUKOKA) og skolelederne.

Belært af erfaringerne med Grønlands Oplysningsforbund (GOF) i sin tid skal tænketanken indstille at der sættes massivt ind for at fremme livskvaliteten i Grønland. Formålet med vor tids folkeoplysning skal være at fremme befolkningens motivation til at skabe og deltage i et lærende samfund. Et samfund kan anskues som mennesker, der hele tiden står i mesterlære (situeret læring). Folkeoplysning i vor tid er også nært forbundet med kulturelle og intellektuelle aktiviteter - det drejer sig ikke alene om jobtræning m.v.

Tænk tanken vurderer, at landets arbejdskraft inden for primære erhverv og serviceerhverv får lige muligheder for at komme på oplærings-, lærings- og uddannelsesaktiviteter på lige fod med andre erhverv.

Tænk tanken vurderer, at økonomien bag kompetenceudvikling ganske enkelt er utilstrækkelig målt med landstyreets ambitioner. I dag ligger den grønlandske udskrivningsprocent i AEB-ordningen på 0,9 procent. I sammenligning havde Singapore en vision om at forhøje udskrivningsprocenten fra 2 til 4 procent af lønnen i 1995 til investering i jobtræning. I parentes bemærket antager man at de bedste virksomheder i verden investerer 4% af deres omsætning til jobtræning. Tænk tanken skal derfor indstille, at målsætningerne for og forestillingerne om AEB-ordningen tages op til fornyet overvejelse således at alle reelt får ret og pligt til livslang læring på virksomheden og i uddannelsessektoren.

Der skal også sættes strategisk ind i forhold til ældre generationen – den tredje alder – i læringsprocessen. Udenlandske erfaringer viser, at man med fordel kan bekæmpe den negative sociale arv ved i højere grad at trække på ældre menneskers erfaringer og visdom. Det har vist sig, at kernefamilien i det moderne samfund ikke har været i stand til at kompensere for de funktioner, der var indbygget i de tidlige samfunds tætte og udvidede sociale relationer mellem børn, voksne og ældre. Tænk tanken skal foreslå, at Grønland ser på praktiske erfaringer fra Nordamerika.

Sammenfattende er det tænketankens opfattelse, at spørgsmålet om lokalsamfund og forældreindflydelse skal ses i et dybere og bredere perspektiv, nemlig i lærerrelationer. En tanke som et grønlandsk folkeuniversitet, for eksempel, behøver nødvendigvis ikke at have faste fysiske rammer, men kan integreres i eksisterende rammer (voksenpædagogik, ældrepædagogik, børnepædagogik, ungdomspædagogik, socialpædagogik, sundhedspædagogik m.v.) i det primære uddannelsessystem og i systemet for kompetenceudvikling.

Hvorfor en fornyet indsats?

Fordi vi ved med sikkerhed, at det nuværende skole- og uddannelsessystem er klart ineffektiv målt med dagens resultater i forbindelse med folkeskolens afgangsprøver m.v.

Vi ved også, at ca. halvdelen af den voksne befolkning aldrig, næsten aldrig eller en gang imellem læser landsdækkende grønlandske aviser. Hvis man vil nå og lytte til ”det tavse flertal” er man altså nødt til at tage andre og anderledes metoder i brug. Hvad er der blevet af den nationale IT-strategi fra 1999?

Vi ved også, at en del af vælgerne i dag må betegnes som relativt marginaliserede eller politisk fattige, der på sigt kan medføre faldende politisk deltagelse. Grønland er i forvejen lavt placeret med hensyn til deltagerdemokratiet sammenlignet med nordiske lande. Der ligger en stor udfordring for skolen og uddannelserne at *praktisere* demokratiet dér hvor man er.

Til sidst, men ikke mindst, fordi der er et behov for tidssvarende dokumentation og forskning omkring forældreindflydelse og lokalsamfund set i relation til problemer om læreprocesser i bred forstand.

Anvendt litteratur

Andersen, Thomas og Ole Tondsgaard: Vælgermagt i Grønland. I *Demokrati og magt i Grønland*. Redigeret af Gorm Winther. Århus 2003.

Ashton, David N. og Johnny Sung: Education, Skill Formation, and Economic Development: The Singaporean Approach. I *Education – Culture, Economy, Society*, redigeret af A.H. Halsey, Hugh Lauder, Phillip Brown, Amy Stuart Wells. Oxford 2002.

Christiansen, Jørgen Møller og Nadia El-Salanti: Hverdagen i folkeskolen – om undervisernes og inspektørernes psykiske arbejdsmiljø, trivsel og samarbejde. 2000.

Darling-Hammond, Linda: Restructuring Schools for Student Success. I *Education – Culture, Economy, Society*, redigeret af A.H. Halsey, Hugh Lauder, Phillip Brown, Amy Stuart Wells. Oxford 2002.

Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke: Folkeskolen i Grønland 2003-2004. Pilersuiffik 2004.

Fine, Michelle: [Ap]parent Involvement: Reflections on Parents, Power, and Urban Public Schools. I *Education – Culture, Economy, Society*, redigeret af A.H. Halsey, Hugh Lauder, Phillip Brown, Amy Stuart Wells. Oxford 2002.

From, Anders, Kirsten Just Jensen, Peter Friis, Anders Kjær: Sociale problemer i Grønland. Levevilkår og sociale problemer i Vestgrønland. Socialforskningsinstituttet. København 1975.

Grønlands IT-Råd: Vi bygger en nation. Grønlands muligheder i Internet-samfundet. Forslag til en nationale IT-strategi. Januar 1999.

Grønlands Statistik: Grønland 1995. Statistisk Årbog. Grønlands Hjemmestyre. Atuakkiorfik 1995.

Hargreaves, Andy og Michael Fullan: Hvad er værd at kæmpe for – udenfor? Århus 2003.

HS Analyse: Ungdom og ligestilling – En undersøgelse af 10. klasse elevers opgaver i hjemmet og deres syn på ligestilling. Undersøgelsen er gennemført på foranledning af Ligestillingsrådet i Grønland. Nuuk, april 2000.

Landstingsforordning nr. 8 af 21. maj 2002 om folkeskolen.
www.nanoq.gl.

Lyck, Lise: The Small Nordic Jurisdictions. Working Papers 1997:1. nordREFO. Stockholm & København.

Lyng, Annga, B.A.: Fritid. I *Familiers levevilkår 2004*. Kommenteret statistik. MIPI – Videnscenter om Børn og Unge – og Familiedirektoratet. August 2004.

Nordiska Ministerrådet: Utbildning för hållbar utveckling - Karlskronarapporten. Rapport från Nordiska ministerrådets seminarium i Karlskrona den 12-13 juni 2003.

Nuup Kommunea. Integrationsordningen. Nuup Kommunea 2001.

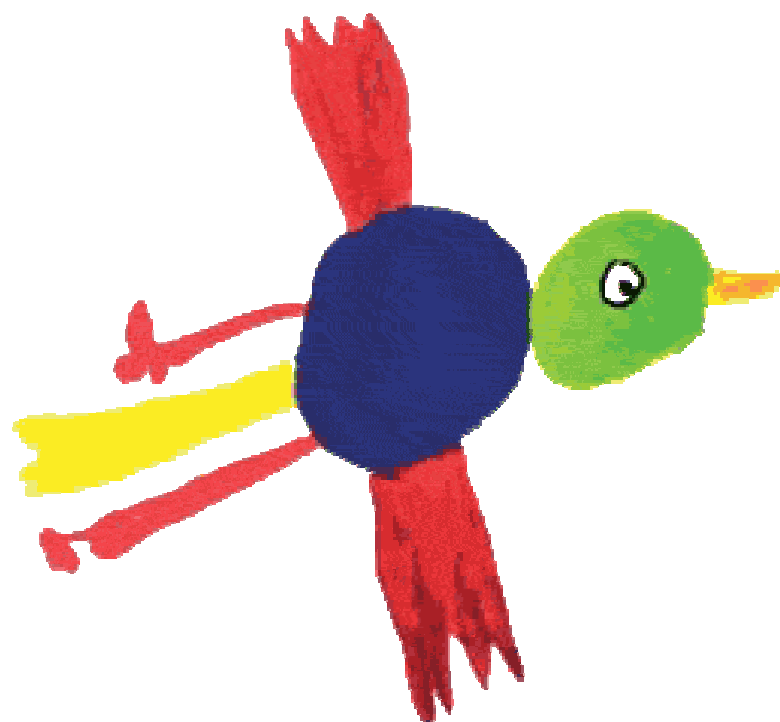
Pedersen, Johan Michael: Den grønlandske folkeskole – et arbejdsmiljø for skolebørn. Inerisaavik/Pilersuiffik. Nuuk 2000.

Schnohr, Christina, J. Michael Pedersen, Maria Carmen Granado Alcón og Birgit Niclasen: Sundhed og helbred hos skolebørn i Grønland fra 1994 til 2002.

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNE:

**Elevers stilling og
udviklingsvilkår**

Redaktion:

Karl Kr. Olsen

Jakob Møller Lyberth

Nuuk, Grønland

28. februar 2005

Indledning

Under en skolekonference i Kangerlussuaq i 1999 gjorde Inerisaavik/Pilersuiffik status over folkeskolen. Der blev påvist, at ca. 40 % af eleverne, som gennemførte hele skoleforløbet og gik op til enten en almen eller udvidet en afgangsprøve, fik så ringe resultater, at de ikke var i stand til at gennemføre en gymnasial eller en faglig uddannelse. Man påviste også, at ca. 30 % af en årgang forsvinder ud af folkeskolen inden de går op til en afgangsprøve.

Elevernes stilling og udviklingsvilkår i uddannelsessystemet og i samfundet viser således, at der er meget langt mellem målsætningen om at alle elever skal have udbytte af undervisningen. Vilkårene for børn og unge bør forbedres væsentligt. Skal vi i Grønland kunne etablere et selv bærende samfund, må vi ændre på vores fokus, når det gælder aktiviteter og prioriteringer i uddannelserne i Grønland.

Sammenfatning

Tænketanken anbefaler, at der er væsentlige områder, som vi bør gøre bedre. Undervisernes evne til at skabe læring hos eleven bør forbedres væsentligt. Forskel på elevens og lærerens sprog og kultur bør ikke længere være et problem. At denne sprogbarriere kan løses viser de nyeste forskningsresultater. For at disse forskningsresultater kan implementeres er der brug for at der iværksættes en række reformer på førskoleområdet, ungdomsuddannelserne og på de videregående uddannelser.

Ændrede omstændigheder

Indførelse af det moderne samfund baseret på moderne produktionsformer har betydet, at familien ikke længere er omdrejningspunktet for oplæringen af børn og unge. En stor del af oplæringen er nu gjort til et offentligt anliggende. Skoler og erhverv spiller en vigtig rolle i oplæringen af børn, unge og voksne. Individets indre kontrol i det traditionelle samfund er blevet afløst af ydre kontrol. En stor del af oplæringen ligger nu under uddannelsessystemets kontrol og varetages af institutioner, som har deres kulturelle og historiske fundament udenfor Grønland.

Globaliseringen betyder først og fremmest, at indholdet og organisering af uddannelserne gøres mere internationalt. Kulturelt betyder globaliseringen, at den angelsaksiske verden er blevet mere dominerende i uddannelser og i massemedierne, og engelsk er nu blevet det dominerende sprog i verden.

I globaliseringen spiller teknologien en væsentlig rolle. Teknologisk udvikling er globaliseringens motor og produktion af ny viden spiller derfor en vigtig rolle. Lande, som er i stand til at producere ny teknologisk kapital, er dem, der vil kunne få størst økonomisk fordel af globaliseringen.

I den globaliserede verden er der behov for at børn, unge og voksne kommer i livslange uddannelsesforløb. Børn, unge og voksne skal ikke længere begrænse sig til et bestemt geografisk område for at få sig en uddannelse. For at gennemføre de mest konkurrencedygtige

uddannelser og kurser, må den uddannelsessøgende indstille sig på at rejse til udlandet.

Industrialiserede lande som Japan, USA, England, Tyskland og de nordiske lande har i deres erhvervsuddannelser skiftet fra individ- til økonomisk centrerede læreplaner. I nogle lande er uddannelse ikke længere et samfundsmæssigt gode. Uddannelse er blevet til en markedsført salgsvare. I de fleste vestlige lande er højere uddannelser blevet standardiserede, således at de bliver sammenlignelige og forenelige.

Vurdering af dagens politik i forhold til elevers stilling og udviklingsvilkår

Landsstyrets grundlæggende politik er at skabe et politisk og økonomisk selv bærende samfund. Dette er også omdrejningspunktet i Selvstyrekommissionens betænkning.

Landsstyrets nuværende politik viser også, at der er megen bevågenhed om elevernes stilling og udviklingsvilkår.

I de senere år har landsstyret for eksempel gennemført en systemisk uddannelsesreform på folkeskoleområdet. Målet er at skabe fundamentet til et selv bærende samfund, hvor sociale, kulturelle og uddannelsesmæssige uligheder bliver udvisket radikalt. Der er nu brug for at der også gennemføres systemiske reformer i andre sektorer i uddannelsesområdet.

For at kompensere for de eksisterende sociale, økonomiske og uddannelsesmæssige uligheder er uddannelsesstøtten gjort lige for alle uddannelsessøgende. Der er skabt muligheder for at bo på kollegier for uddannelsessøgende, som bliver nødt til at forlade deres hjemby for at starte på en uddannelse. 30 % af børn, der bliver født i Grønland, bliver til i en familie, hvor moderen er enlig forsørger. Blandt andet derfor er der i støttebestemmelserne og i bestemmelser om daginstitutioner fastsat regler, som stiller uddannelsessøgende med børn i en mere gunstig situation.

Børn og unge, som kommer fra familier, hvor der ikke er tradition for at tage en formel uddannelse, er i disse år ved at indfinde sig på uddannelsesinstitutionerne. Ser man på de uddannelsessøgende på alle områder, kan vi konstatere, at en stor del af de uddannelsessøgende er førstegeneration af uddannelsessøgende og uddannede i det hele taget. Uddannelsessystemets funktion i de unges socialisation er derfor vigtig at få medtænkt i mulige reformer i fremtiden.

Første generation af uddannelsessøgende medvirker til i deres familier at skabe diskontinuitet i familiens aktiviteter samtidig med, at de er med til at skabe vejen for større mobilitet og fleksibilitet socialt og erhvervsmæssigt. At uddannelsessystemet i sig selv kan repræsentere brud i familiens sociale relationer må medtænkes, hvis der skal satses på en helhedsorienteret løsning til højnelse af uddannelsesniveaut i befolkningen.

Vi må også konstatere, at der fortsat er en stor del af børn, unge og voksne, som ikke kommer ind i eksisterende uddannelser. Inerisaavik/

Pilersuiffiks database påviser, at der i 2004 er 342 elever som har taget folkeskolens udvidede afgangsprøve og 373 elever, der har taget folkeskolens almene afgangsprøve. Der er således ca. 30 % af en årgang, som ikke afslutter folkeskolens undervisning med en afgangsprøve. Det kan konstateres at ca. 30 % af en årgang forsvinder ud af skolens sidste årgange.

Ser vi på prøveresultaterne i folkeskolens almene afgangsprøve i dansk skriftlig fremstilling, har i alt 192 elever fået karaktererne 0, 03 og 5. 70 elever har fået karakteren 6 og 91 elever har fået karaktererne 7, 8, 9, 10, 11 og 13.

Blandt elever, som er gået op til folkeskolens udvidede afgangsprøve i dansk skriftlig fremstilling har 44 elever fået karaktererne 0, 03 og 5. 61 elever har fået karakteren 6 og 237 elever har fået karaktererne 7, 8, 9, 10, 11 og 13.

Disse tal viser, at der er 30 % af en årgang, som ikke vil kunne starte på en gymnasial eller en erhvervsuddannelse, fordi de ikke har de fornødne eksamenspapirer. Disse tal viser endvidere, at ca. 30 % af en årgang, som enten tager folkeskolens almene eller udvidede afgangsprøve har så dårlige resultater af skolegangen, at de vil have meget svært ved at gennemføre en uddannelse da deres kundskaber i dansk ikke er tilstrækkeligt gode. En stor del af undervisningen foregår på dansk i de gymnasiale uddannelser og i erhvervsuddannelserne. Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirkes frafaldsundersøgelse bekræfter også, at

manglende kundskaber i dansk er en stor faktor for, at 50 % af eleverne i ungdomsuddannelser må forlade uddannelserne.

Valgmuligheder

Globale ændringer på teknologi, økonomi uddannelse og kultur kommer til at spille en vigtig rolle for elevernes stilling og deres udviklingsvilkår i det globaliserede og ikke globaliserede dele af samfundet.

Uddannelsespolitisk må der tages stilling til spørgsmålet om hvilke uddannelser der skal bevares og udvikles i Grønland, og hvilke uddannelser der skal tages i Danmark og i udlandet.

En anden vigtig faktor er også at uddannelsernes indhold og organisering skal vurderes på ny. I hvor stor grad ønsker vi at eleverne skal kende til de grønlandske kulturelle værdier? Skal vi lige som Danmark udarbejde vor kulturelle kanon i Grønland? Hvad med udvikling af kreative aktiviteter, fysisk aktiviteter og sociale aktiviteter?

Skal uddannelserne alene skabes og udvikles med henblik på at bevare muligheden for at producere og konsumere, eller skal der skabes rum for at skabe en demokratisk ånd med solidariske værdier?

Hovedelementer i en fornyet indsats

Det bliver mere end svært at holde Grønland uden for de globale ændringer på snart taget alle væsentlige områder i samfundslivet.

Elevernes kundskaber indenfor beherskelse af modersmål og ikke mindst i fremmedsprog bliver vigtige områder at tage fat på. De uddannelser, som på nuværende tidspunkt ikke uddanner de unge i modersmål og fremmedsprog må revurdere deres læreplaner.

Viden indenfor naturvidenskabelige fag som matematik, fysik, kemi, biologi, geografi/geologi bliver vigtige. Samfundsfag bliver også vigtige, således der kan komme sammenhæng mellem familiens aktiviteter, erhvervsstruktur og uddannelser. Der er også vigtigt, at kreative aktiviteter bliver en del af uddannelser. Naturvidenskabelige fag må eksempelvis også arbejde med samfundsmæssige og kreative områder. Tages disse faktorer ikke med, vil det være svært at udvikle nye konkurrencedygtige produkter.

At kunne producere ny viden indenfor teknologi er vigtig. Center for Arktisk Teknologi og Bygge- og Anlægsskolen må derfor have løst deres mangel på undervisningslokaler. Centrets rolle bliver vigtig for at Grønland kan være med i den globaliserede verden. Landsstyret må overveje hvordan uddannelses- og forskningsinstitutioner i Grønland kan arbejde og udvikle sig i den globaliserede verden. Hvad er det Grønland skal satse på?

Grønlandske firmaer må have mere aktiv rolle med hensyn til udvikling og udnyttelse af viden produceret af Center for Arktisk Teknologi og Bygge- og Anlægsskolen. Nogle af aktiviteterne vil kunne gennemføres med aktiv indsats fra folkeskolen, erhvervsskoler og forskningsinstitutioner.

Ikke udnyttede menneskelige ressourcer i samfundet skal aktiveres. 21 % af arbejdsstyrken er havnet i en marginal gruppe, hvor den er havnet på såkaldte tilskudsjobs. En af virkemidlerne må være at bane vejen for udnyttelse af fiskearter og råvarer som i dag ikke bliver udnyttet. Potentialer indenfor vandenergi må prioriteres ind i aktiviteterne. Forskning og efterforskning indenfor vand, mineraler og olie må også fortsat prioriteres.

Hvorfor en fornyet indsats?

Fordi for at kunne arbejde helhedsorienteret med elevernes nutidige og fremtidige stilling og fortsatte udviklingsvilkår er der behov for at lave systemiske ændringer som involverer unge, forældre, ældre, uddannelsesinstitutioner, erhvervsliv og forskning. Nye måder at kommunikere på mellem institutioner, erhvervsliv, forskningsinstitutioner og landsstyret er vigtige at etablere.

Det gælder også om at involvere alle aktører på lokalt, nationalt og internationalt plan. Der er brug for at lave systemiske og helhedsorienterede reformer på uddannelsesområdet. Det er vigtigt, at reformen til stadighed forholder sig til seneste forskningsresultater og erfaringer lokalt, nationalt og internationalt.

Tænketanken foreslår at der påbegyndes iværksættelse af uddannelsesreformer á la folkeskolereformen Den Gode Skole. Der tænkes på en reformgruppe, som skal koordinere reformarbejdet indenfor før-skoleområdet, folkeskolen, de gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelser og de videregående uddannelser.

Tænketanken foreslår, at der dannes en før-projektgruppe nedsat af landsstyret, som skal udarbejde forslag til et kommissorium for en reformgruppe. Kommissoriet skal indeholde arbejdets organisering, involvering af landsstyret, landstinget, befolkningen og forskningen og en tidsplan for arbejdet.

Implementering

Forskning viser, at børns udvikling er betinget af mange faktorer som findes i og udenfor hjemmet og skolen, og andre faktorer som findes i større enheder som kultur, økonomi, sædvaner og viden. Der er ofte konflikter mellem familiens, skolens eller samfundets værdier.

En tværkulturel undersøgelse foretaget af den amerikanske udviklingspsykolog Urie Bronfenbrenner (1917-) viser, at kvaliteten af moder-barn kontakten er den vigtigste faktor for at barnet vil kunne klare sig godt i samfundet. De børn som klarer sig bedst er dem, der har en mor som har gennemført en gymnasial uddannelse (high school).

Konklusionen er, at en del af de fremtidige uddannelsesreformer derfor må beskæftige sig med førskoleområdet med forældrenes aktiviteter med børnene som et hovedelement.

Forskning omkring undervisning af børn og unge som socialt, kulturelt og uddannelsesmæssigt befinder sig i en risikogruppe viser, at de kan få lige så meget udbytte af undervisningen, som de elever som ikke står i en risikogruppe. Disse resultater kan bruges i de fremtidige reformer.

Det viser sig at hvis elever og læreren ikke har samme sprog og kultur kan eleven have svært ved at opnå fuld udbytte af undervisningen, hvis undervisningen foregår på traditionel vis.

Forskning viser imidlertid, at elever som bliver undervist af lærere som ikke kan tale elevens sprog, kan få lige så godt udbytte af undervisningen, såfremt lærerne kommer på efteruddannelser. Den grønlandske situation er kendetegnet ved, at undervisningsmaterialer, lærebøger og øvrige ressourcer for det meste kun findes på dansk og engelsk, hvilket gør det vanskeligt at tilrettelægge undervisningen på grønlandsk. Derfor vil det være en god ide at arbejde med udvikling af lærernes kompetencer til at kunne undervise elever ved hjælp af fremmedsprog.

Evaluerings må blive en del af undervisningen. Det er vigtigt at evalueringen gøres elevcentreret og at evaluering skal etableres for at give bedst mulig feedback til eleven. Formålet må være at forbedre elevens læring og højne kvaliteten af lærernes undervisning.

For at kunne evaluere elevernes læring, må der i lovgivningen for de fleste uddannelser fastsættes bestemmelser, som er på linje med lovgivningen på folkeskoleområdet. Evalueringen kan således blive en rettesnor for stadig at kunne forbedre elevernes udbytte af undervisningen. Erfaringer fra folkeskoleområdet kan danne grundlaget for dette arbejde.

Anvendt litteratur

Betænkning afgivet af Selvstyrekommisionen, marts 2003. Grønlands Hjemmestyre.

Direktoratet for Selvstyre: Namminersorneq. Selvstyre. Avis: Udgivet 2005.

Gauvain, M. & Cole, M., 1993. Readings on the Development of Children. Worth Publishers, New York. NY, USA.

Doherty, R. W., Hilberg, R. S., Pinal, A. & Tharp, R. G. *Five Standards and Student Achievement*. NABE Journal of Research and Practice, Winter 2003. USA.

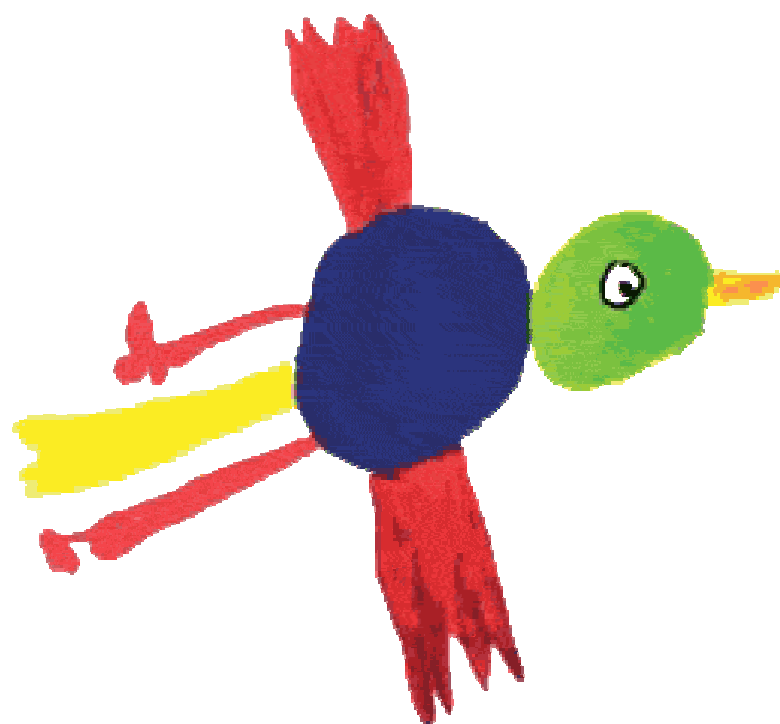
Short, D. J. & Echevarria, J. 1999. The Sheltered Instruction Observation Protocol: A Tool for Teacher-Research Collaboration and Professional Development. CREDE. CA, USA.

Stromquist, N. P. & Monkman, K. (Ed.), 2000. Globalization and Education: Integration and Contestation Across Cultures. Rowman & Littlefield Publishers, Inc. New York. NY, USA.

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNE:

**Faktorer der fører
til succes i uddan-
nelsessystemet**

Redaktion:

Jørn Berglund Nielsen

Nuuk, Grønland

28. februar 2005

Indledning

Det høres undertiden indenfor matematikken at faktorerens orden er ligegyldig. Selvom dette princip nok også kan siges at være gældende for de her anførte 15 faktorer har vi søgt en logisk rækkefølge der skulle lette læsning og forståelse. Udgangspunktet er som i Atuarfitsialak med eleven - den studerende i centrum.

1. De studerendes motivation for læring:

Elever er glade og læringsparate, når deres fysiske og psykiske behov er blevet dækket. Familiens omsorg for eleven spiller en væsentlig rolle for den studerendes succesfulde læring.

2. Forældres prioritering af uddannelse:

Kvaliteten af forældrenes kontakter til barnet er den vigtigste fase i barnets udvikling. Især kvaliteten af moderkontakten, i litteraturen omtalt som de proximale processer, er af særlig vigtig betydning for barnets intellektuelle, sociale og følelsesmæssige udvikling. Det er desuden af afgørende betydning at forældre er ansvarsbevidste om deres bidrag til barnets læring. Tænk tanken finder det sandsynligt at forældrenes andel som oftest udgør omkring 60 % af læringen indtil elevens ca. 12-14 års alder.

3. Veluddannede lærere:

De veluddannede lærere skal være i besiddelse af en veludviklet kritisk evne og bevidsthed. De skal kunne arbejde godt sammen med forældre, og ligesom forældrene, være i besiddelse af forandringsparathed. Det forandringsparate og lærende

uddannelsessted tilvejebringer gode muligheder for videreuddannelse og kurser.

4. Kultur som udgangspunkt (kulturel praksis):

Vi er nået langt i forståelse af kulturens betydning for barnets sprog, familiers vilkår, samfundsmæssige relationer, vore skikke osv. Den kulturelle baggrund er alfa og omega for en succesfuld gennemførelse af en uddannelse. Vigtigheden af forståelsen af den kulturelle baggrunds betydning er for eksempel påvist af den franske sociolog Bourdieu (1964 og 1970). Bourdieu påviste blandt andet gennem begrebet 'habitus', de kulturelle væremåders afgørende betydning for den lærendes uddannelse. Uddannelsessystemet kan i værste fald fungere som en sorterings mekanisme der reproducerer ulighederne i samfundet. To forhold af særlig betydning til at imødegå dette skal fremdrages her. Det første angår barnets nærmeste udviklings zoner, det vil sige vigtighed af, at skabe bro mellem det som eleven kan opnå uafhængigt og det som eleven kan opnå ved at interagere med andre mere kompetente. (Cole, M., Cole S.R., and Lightfoot, C (2005 p. 196). Det andet angår betydningen af undervisning i kulturforståelse og læring af flere sprog. Foreksempel gennem 'sprogbad' som fx. kan gennemføres i forståelse med de lærende ved etablering af læringssituationer hvor alle taler et sprog uden anvendelse af direkte oversættelse via andre sprog. Dette kan for eksempel ses udviklet i Maoriernes *Kohanga Reo* (børnehave 'sprogredere') og i sprogrevitaliseringsbevægelsen *Te Ataarangi*. Berglund Nielsen, J (2004). Tænk tanken anbefaler at de eksisterende sprog erfaringer samles og at samarbejdspartnerne indenfor uddannelsessystemet

anmodes om at træde sammen for at udarbejde en ny sammenhængende sprogplanlægning.

5. Vores folkelige tænkemåde:

Vores filosofi og tænkemåde som folk skal gradvis videreudvikles og tydeliggøres gennem højnelse af livskvaliteten, samt gennem ønsket om selvstændiggørelse og uafhængighed. Vi må tage udgangspunkt i filosofi og folkelig tænkemåde i anerkendelse af, at der så at sige iboende i Inuit sproget allerede eksisterer en unik viden og videnbank. Det er derfor en af vores fornemmeste opgaver, at finde ud af hvordan vi aktiverer og anvender denne videnbank. Begrebet 'balance' er et gennemgående ideal eller tilstand for Inuit samfundet. Fysisk kan dette ses i udviklingen af for eksempel kajakteknologien og i omfattende fangstdelings praksis og kødgavegivningsystemer. Viden om fællesfangst, forrådsindsamling og taburegler osv. bidrog til regulering af Inuits naturudnyttelse – integreret i tænkemåde og dermed også i læringsadfærd. Dette er ikke nævnt med henblik på at forherlige det forgange eller noget specifikt ønske om at vende tilbage. Snarere som en nødvendig modvægt til den igangværende individualiserings og privatisering proces og som katalysator i selvbestemmelsesbestræbelser. Balance tanken og de kulturelle og sociale værdier der knytter sig hertil udgør derfor vigtige forudsætninger når vi planlægger uddannelse og gør tanker om læringsstrategier og kompetenceudvikling. Mange års fejlagtig udvikling baseret på afhængighed har medført omfattende nedgørelse af vores kulturarv. Inuit tankegang er ofte umyndiggjort af den koloniale viden og læringsadfærd som derfor har passiviseret store dele af samfundet. For at ændre dette foreslås "Inummarissarneq" som

tanke og handlingsmodel¹. Budskabet er enkelt fortalt en opfordring til hvem du/I end er at gøre dig/jer bevidst om hvor du/I står i livet. Derfra kan du så finde ud af hvor du skal hen under hensyn til hvad der er godt eller nødvendigt for både dig selv og din familie. Første position i denne model er således *bevidstgørelse*. Her står blandt andet de folk der overvejende tænker og teoretiserer i sikker afstand fra resten af samfundet. En problematik der undertiden omtales som elfenbenstårns syndromet. I den anden position *modstand* står de som er uenige med det bestående og som derfor kunne få glæde ved enten at praktisere eller teoretisere deres modstand mere, for eksempel ved at påbegynde en uddannelse eller ved at åbne en bog. I tredje position, *forandringspraksis*, befinder de personer som har besluttet sig til at gøre noget ved det og praktisere deres viden. Se endvidere Smith, G.H. (1997). Pointen er at man ved hjælp af nogle få velvalgte begreber kan sammenstille en model som redskab til at forstå vores udviklings- og forandrings processer på vejen mod selvstændighed og til at højne uddannelsesniveaue her i Grønland.

6. Udgangspunkt i koloniseringens vilkår:

Aldrig før har det været så vigtigt at fastholde troen på egen kulturel identitet og at undgå nedgørelse af egen kultur. Vi må overvinde destruktive tendenser der er produkt af kolonisamfundets politik og samfundsorden. Viden har også vigtige anknytninger til følelser og sociale relationer. Sådanne overvejelser er nødvendige for at befri det grønlandske folk fra det koloniale tankegods. Nye tanker og åbenhed for omstilling er tvingende nødvendigt for den enkelte såvel som for

¹ "Inummarissarneq" modellen er et redskab der har til det formål at skabe nye tanker – i målet om at øge bevidstheden om aktive forandringsprocesser (Berglund Nielsen, J. 2005).

hele samfundsgrupper, på Grønlands vej mod selvstændighed. For at imødegå nedgørelse vores kulturarv må vi være humanistiske i vores forandrings processer ved at søge ikke at anvende de samme dehumaniserende måder som vores kolonisatorer anvendte. Vi bør således søge nye Inuit tænkemåder og uddannelsesprocesser der kan skabe ny samfundsmæssig dynamik.

7. Danskernes fordomme:

Fordomme skal udryddes ved åben og gensidig dialog. Da disse ellers fører til negative konsekvenser for den studerendes selvværd og selvtillid ved blokering af læring og skabelse af positiv identitet. Der finder desværre også undertiden nedgørelse sted fra os selv og af os selv – dette må standses ved en bevidst uddannelsespolitik og eksplicit formulering i læreplaner.

8. Pædagogik:

Under de studerendes læring kan der eksempelvis tages udgangspunkt i 7 følgende principper:

- a. Lærer og elev arbejder sammen om et fælles produkt.
- b. Udvikling af sprog og læse- og skrivefærdigheder på tværs af alle fag og emner.
- c. Skabe forbindelse mellem elevens livserfaringer og skoleerfaringer.
- d. Undervise i nuanceret og kompleks tænkning.
- e. Undervise gennem dialog med eleverne.
- f. Læring gennem demonstration og observation.
- g. Opmuntre eleven til at tage egne beslutninger.

9. Opøvelsen af den studerendes selvstændighed:

I hele uddannelses systemet skal den sociale kontrol af den studerende erstattes med opøvelse af selvkontrol.

10. Evaluering uddannelser og studerendes udbytte:

Læsefærdighed bør anses som den vigtigste læringskompetence ligesom oplæring i matematik, teknisk kunnen og udvikling af alsidige evner 'multikognitivitet' er af stor vigtighed.

11. Forskning i vore egne forhold:

Forsknings baseret tilgang skal udgøre fundamentet for reformen af uddannelserne. Meget kan siges om denne faktor, men tre vigtige forhold skal nævnes her.

For det første skal etablering af bevidstgørelse processer være i centrum for forskning i løbende pædagogiske og samfundsmæssige undersøgelser og forsøg. Denne forskning skal følge en 'opskaleringsbevægelse' således forstået at forandringer i en klasse baseret på elevernes nærmeste udviklingszoner skal danne baggrund for forandringer på skolen, som igen danner forandring for kommunen, og som herefter endelig danner baggrund for forandringer på landsbasis – for hele nationen.

For det andet må der i erkendelse af forskningens betydning for samfundets innovations muligheder stilles konkrete mål om antallet af forventede Grønlandske kandidater hvis en reel højnelse af uddannelses niveauet ønskes inden for en bestemt tidsramme. Tænk tanken anbefaler således, at der i indeværende år tages

initiativer til fastlæggelse af disse mål. Samt at der iværksættes et videre udredningsarbejde der skal belyse hvilke midler til såvel forskning, forskerrekruttering og uddannelsesmæssige initiativer der kræves for at opnå disse.

Isummersuisit anbefaler:

- Inden 2025 skal der være færdiggjort 100 grønlandske Ph. D.-ere.
- Inden 2028 skal 2/3 af de grønlandske lærere blive 'Masters of Education'.

Til opnåelse af disse mål skal der sættes nye midler til at styrke forskning der er baseret i Grønland samt indgås omfattende internationalt forskningssamarbejde og Ph.D. uddannelsesnetværk. Her tænkes der især på de samarbejder og netværk der fx er etableret mellem oprindelige folk som fx (MAI) i New Zealand samt i Alaska og Canada.

For det tredje skal der tages initiativer til at tiltrække verdens førende forskere fra den internationale forskerverden med henblik på at opfylde de forsknings og uddannelsesmæssige mål. Til disse forskere skal der fra politisk hold stilles krav om højere grad af overensstemmelse mellem teori og praksis ud fra idealet om den organiske intellektuelle (Smith, G.H. 1997). Dette bør også gælde for de allerede herboende og igangværende forskere. Ligesom der også bør foreligge krav om etisk godkendelse og klare krav om gennemførelse af forskning, formidling og dokumentation til disse

(Smith. L. 2000). Endelig skal der iværksættes klare handlingsplaner for hvorledes eksisterende forskningssamarbejde fx i KVUG og i Arktisk (ICC og Arctic Council) sammenhænge kan styrkes.

Der skal tilvejebringes nye forslag og handlingsplaner for hvorledes samarbejde og aftaler i Nordisk sammenhænge, i EU regi, samt med USA ved anvendelse af Igaliko- aftalen, for opnåelse af både forsknings og uddannelses mål.

12. Gode fysiske rammer og relevante midler:

Uddannelsesstederne bør have optimale fysiske rammer med hensyn til pladsforhold, undervisningsmidler og tekniske hjælpemidler.

13. Udvikling i dialog med befolkningen:

Der er vigtigt at beslutningstagere i samfund under stadig forandring sender forslag om fornyelse til høring med dialog i centrum for udviklingsprocessen.

14. Lokal medbestemmelse:

Skolebestyrelserne skal bane vejen for et godt samarbejde med samfundet.

15. Bred folkelig debat om uddannelse og læreplaner (curriculum):

På baggrund af en bred folkelig politisk debat skal Landstinget beslutte retningslinier for uddannelserne og udvikling af læreplanerne

der baner vejen for selvstændighed som folk med et stærkt kulturelt fundament og social økonomisk bæredygtighed.

Anvendt litteratur

Berglund Nielsen, J. (2004) Comparative Indigenous Politics: Inuit and Maori Assertion of Self-determination. (Ph.D. arbejdstitel).

Berglund Nielsen, J. (2005) Inummarissarneq. Tidsskriftet Kalaaleq, in. Print/prep.

Bourdieu, P. et Passeron, J.- C. (1964) les Héritiers (Arvtagerne).

Bourdieu, P. (1970) la Reproduction (Reproduktionen).

Cole, M., Cole, S.R. and Lightfoot, C. (2005) The development of Children, 5th. Ed. NY: Worth Publishers

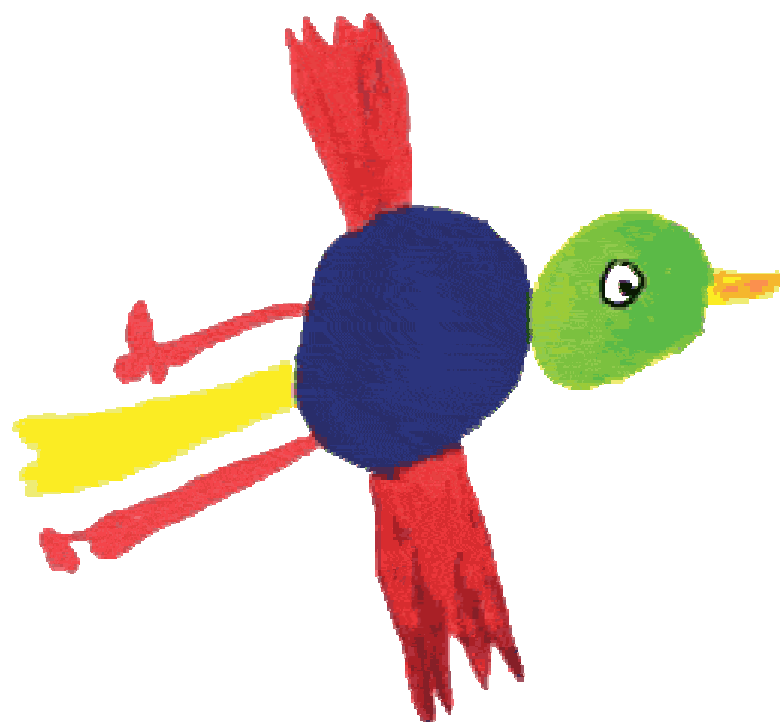
Smith, G. H. (1997) The Development of Kaupapa Maori: Theory and Praxis. Ph. D. thesis, University of Auckland, IRI Ph.D. Thesis series number 3.

Smith, L. T. (1999) Decolonizing Methodologies – Research and Indigenous peoples. London, Zed Books Ltd.

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNE:

**Fysisk og psykisk
sundhed i skole og
samfund**

Redaktion:

Karl Kr. Olsen

Jakob Møller Lyberth

Nuuk, Grønland

28. februar 2005

Indledning

Sundhed handler om følelsen af livsmod og livsglæde og følelsen af at kunne mestre (hverdags)livets mange forskellige situationer. Sundhed er at have en følelse af sammenhæng, dvs. en følelse af begribelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed.

Læreren i den formelle uddannelse har en rolle at skabe sundhed. Det gøres ved at skabe forbindelse mellem åndelige, faglige og etiske spørgsmål i skolen og i samfundet. Det er lærerens opgave at skabe livskvalitet.

Bell Brooks (1952-), en sort amerikansk pædagog skriver, at underviserens opgave er også at skabe sundhed blandt eleverne i klassen. Hun skriver også, at det kunne gøres ved at arbejde med bevidstgørelsen af eleverne, således de ændrer deres læringsadfærd fra at være konsumenter af viden, færdigheder og holdninger til blive aktive deltagere i skabelsen af ny viden, færdigheder og holdninger. Bell Hooks citerer også en buddhistisk munk, Thich Nhat Hanh, der skriver, at lærerens rolle i sidste ende er at styrke sundhed ved at skabe helhed hos eleven gennem en forening af psyke, krop og ånd.

Karl Kristian Olsen (1954-) skriver, at det er målet med skolereformen Atuarfitsialak (Den Gode Skole), at folkeskolen i Grønland giver eleverne mulighed for livslang læring, og at de igennem denne læring får mulighed for at medvirke til en forbedring af deres og andres livskvalitet. Det er hensigten, at eleverne dermed bliver i stand til at leve op til deres demokratiske rettigheder og pligter

og ligeledes bliver i stand til aktivt at medvirke til en bæredygtig og meningsfuld samfundsmæssig, kulturel og personlig udvikling.

For at fremme sundheden i hjem og skole skal alle i samfundet flytte opmærksomheden fra sygdom til sundhed. Der skal fokuseres på hvad der holder folk raske, i stedet for hvad der gør dem raske. Man fokuserer på ressourcer og handlemuligheder i stedet for på risici. Man sigter efter at mobilisere det overskud, der gør folk robuste over for dagligdagens og livets stressfaktorer.

Sammenfatning

Tænketanken foreslår, at der igangsættes udviklingsarbejder i folkeskolen og i uddannelserne, som kan fremme den fysiske som den psykiske sundhed i skole og hjem. Tænketanken vurderer at der udover den eksisterende professor/forsker i Arktisk Medicin er behov for oprettelse af en forskerstilling indenfor ernæring, og at der ligeledes er behov for at der oprettes en forskerstilling, der skal forske i styrkelse af psykisk sundhed.

Tænketanken foreslår, at alle organisationer og uddannelsesinstitutioner i deres lovgivning får pålagt at arbejde med styrkelse af fysisk og psykisk sundhed i skole og hjem.

Ændrede omstændigheder

1970-erne blev selvmord en hyppig forekommende årsag til tidlig død især blandt unge mænd, og vold i hjemmene blev øget dramatisk. Antal af døde af kræft voksede også i denne periode.

I de senere år er sukkersyge blevet almindelig. Dette skyldes manglende motion og forkerte kostvaner. Samtidig er indholdet af pesticider og kviksølv forøget. Den globale forurening af miljøet har størst indflydelse på de arktiske folk, da deres ernæring er baseret på sæler, hvaler, havfugle, fisk og skaldyr.

Ph.D. Tina Pars og læge Gert Mulvad skrev i 1998, at forureningen af den traditionelle kost i Grønland er som en tikkende bombe. De foreslog, at Grønlands Ernæringsråd burde tage stilling til, hvilke forholdsregler der måtte tages i forhold til den forurenede traditionelle kost.

AIDS er nu kommet til Grønland, og antallet af HIV-positive forøges gradvist, og sygdommen kan blive et alvorligt problem, hvis den spredes blandt ungdommen.

De seneste interviewundersøgelser viser, at der er sammenhæng mellem tanker om selvmord, alkoholproblemer i hjemmet og seksuel misbrug. Der er således sammenhæng mellem forbrug af alkohol og selvmord i Grønland, selvom det ikke er helt klarlagt, hvilke faktorer i moderniseringen af samfundet, der med størst sandsynlighed forårsager selvmord blandt unge.

Skal man nyttiggøre den forskning, som er blevet gjort i Grønland og i udlandet, skal man først og fremmest trække på sundhedspædagogik. Dvs. at ændre fokus fra sygdom mod sundhedsfremme og forebyggelse.

Vurdering af dagens politik i forhold til fysisk og psykisk sundhed i skole og samfund

Der er i de senere år sket lavet forskellige tiltag med henblik på at skabe sundhed i samfundet, skolen og i hjemmene. Psykisk og fysisk sundhed på arbejdspladserne er også et vigtigt indsatsområde.

Forebyggelseskontoret Paarisa har i samarbejde med kommuner og andre direktorater lavet mange gode initiativer, som skal være med til at skabe fysisk som psykisk sundhed. Direktoratet for Familie og Sundhed er nu ved at udarbejde nye tiltag, der skal resultere i bedre sundhed hos alle i samfundet. Flere sundhedsfremmende projekter er nu også igangsat i samarbejde mellem forebyggelseskontoret, Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU) og medarbejdere, der arbejder med sundhed især blandt børn og unge. Disse sundhedsfremmende initiativer vil være spændende at følge da de kan sige noget om, hvordan man i fremtiden bedst kan skabe veje til fremme af sundheden i hjem og skole.

I tillæg til hjemmestyrets arbejde med fremme af sundheden har nogle kommuner arbejdet med forskellige indsatsområder, der i sidste ende kan betyde fremme af sundheden. Aasiaat Kommune har udarbejdet en omfattende plan for, hvordan kultur-, fritid-, ældre- og børneområdet kan samles under ét. Dette arbejde har givet gode resultater.

Ilulissat Kommune har arbejdet målrettet med nedbringelsen af selvmord blandt børn, unge og voksne. Der er udarbejdet en samlet handleplan som integrerer det sociale område og skole og

kulturområdet. Desuden er der indsat en miljøarbejder på skolerne. Miljøarbejderens arbejde er at tale med børn og forældre med sociale problemer. Dette arbejde har stort set reduceret selvmord blandt børn og unge til nul.

Nuup Kommunea har også startet forskellige initiativer op som skal ændre sundheden blandt børn og unge. Disse tiltag er så nye at man endnu ikke kan sige noget om resultaterne.

Fremme af sundhed er kommet med i folkeskolens formålsparagraf. Disse bestemmelser er endnu så nye at der ikke endnu kan måles på, hvilken effekt reformen har haft på sundheden. Dette initiativ bør også følges og udvikles i et samarbejde mellem skolen og Inerisaavik/Pilersuiffik.

Man kan sige, at der nu er kommet større fokus på sundhed med pædagogiske øjne ud fra den tese om, at sundhed ikke er noget givet. Sundhed i virkeligheden skal læres og fremmes ved at tænke ”klogt”. Den mest effektive vej mod skabelse af sundhed er at arbejde med menneskers identitet, holdninger og handlinger. Alene ved at give mennesker en bestemt handlekompetence kan man for alvor komme til at eliminere de tungeste sundhedsproblemer.

Valgmuligheder

Skal man fremme sundheden bør man ikke lave regler og bestemmelser, som for individet forekommer som socialkontrol. Det der reelt kan ændre på menneskers adfærd er viden, indsigt og kulturel forståelse. Man bør derfor arbejde med fænomener, som individet selv

har kontrol med, eller handlinger som fører til det enkelte menneskes selvkontrol.

Den mest hensigtsmæssige massestrategi for sundhedsfremme er at sundhedsfremmearbejdet bliver integreret i den daglige drift af offentlige institutioner og organisationer, og at sundhedsperspektivet bliver en integreret del af drøftelser, sagsfremstilling, planer og beslutninger på alle områder og niveauer i kommunale og nationale beslutningsfora. Det betyder, at alle organisationer, institutioner, bygder, kommuner og hjemmestyret skal have sundhedsfremme som et indsatsområde. Familierne bliver også en vigtig enhed som også bør have sundhedsfremme i deres hverdag. Dette arbejde kunne integreres ind i pædagogernes, sundhedsplejerskernes, lærernes, og socialrådgivernes arbejde.

Hovedelementer i en fornyet indsats

Arbejdet med sundhed findes på alle planer, og der er lavet mange forskellige indsatsområder. En væsentlig faktor kunne blive at fortsætte arbejdet med sundheden - hvordan kobler man forsker, praktiker, elever og forældre (befolkningen)? Dette arbejde kunne udvides til at kunne rumme flere uddannelses- og forskningsinstitutioner.

Tænketanken vurderer, at det er vigtigt at der fortsat er ansat en professor/forsker i arktisk medicin. Vedkommende forsker måler folkesundheden i Grønland, og giver på den måde feedback til læger, sygeplejersker, lærere, pædagoger og ikke mindst politikerne.

Tænk tanken foreslår, at den skal udvides med en fast forskerstilling indenfor ernæring. Det er vigtigt, at der løbende foretages målinger af graden af forurening af den traditionelle kost i samarbejde med AMAP-programmet. Vedkommende forsker skal sammen med Grønlands Ernæringsråd, kommuner og institutioner udarbejde kostvejledninger og fremme af sundhed.

Tænk tanken vurderer også, at der bør ansættes en forsker, som kan arbejde med fremme af den psykiske sundhed i hele befolkningen. Der er behov for at der forskes i hvordan negative psykiske fænomener kan blive elimineret ved en bevidst og koordineret politik.

Hvorfor en fornyet indsats?

Fremme af sundhed kræver en indsats på mange områder.

Tænk tanken vurderer at der er brug for en systemisk uddannelsesreform, som også har sundhedsfremme, livskvalitet og fysisk og psykisk velvære som et af sine mål. Tænk tanken foreslår derfor at alle organisationer og uddannelsesinstitutioner i deres lovgivning får fysisk som psykisk sundhed som deres indsatsområde.

Implementering

Tænk tanken vurderer at det vil være hensigtsmæssigt allerede på nuværende tidspunkt at starte sundhedsfremmende udviklingsarbejder i folkeskolen. Disse udviklingsarbejder kunne således komme med råd og vink til andre institutioners arbejde med fysisk og psykisk sundhed som involverer forskere, konsulenter, lærere, ledere, elever, forældre og skolebestyrelse og kommunalbestyrelse.

Anvendt litteratur

Bjerregaard, P., 11th Inuit Studies Conference. Nuuk, Greenland, September 23 – 27, 1998. Inussuk – Arctic Research Journal 2 – 2002. KIIIP, Nuuk 2002

Grønlands Hjemmestyre, Direktoratet for Sundhed: Forslag til National Strategi for Selvmordsforebyggelse i Grønland. Paarisa. Nuuk 2004.

Pars, T. & Mulvad, G., 11th Inuit Studies Conference. Nuuk, Greenland, September 23 – 27, 1998. Inussuk – Arctic Research Journal 2 – 2002. KIIIP, Nuuk 2002.

Katz, R. & Denis, V. S. Teacher as Healer. Journal of Indigenous Studies Volume 2, Number 2, 1991.

Hooks, B., 1994. Teaching to Transgress: Education as the Practice of Freedom. Routledge, New York, NW. USA.

Jensen, T. K. & Johnsen, T. J., 2003. Sundhedsfremme i teori og praksis. Forlaget Philosophia. Institut for Filosofi, Aarhus Universitet. DK.

Morrison, Toni. 1994. The Bluest Eye. Plume, Penguin Books, New York, NW, USA.

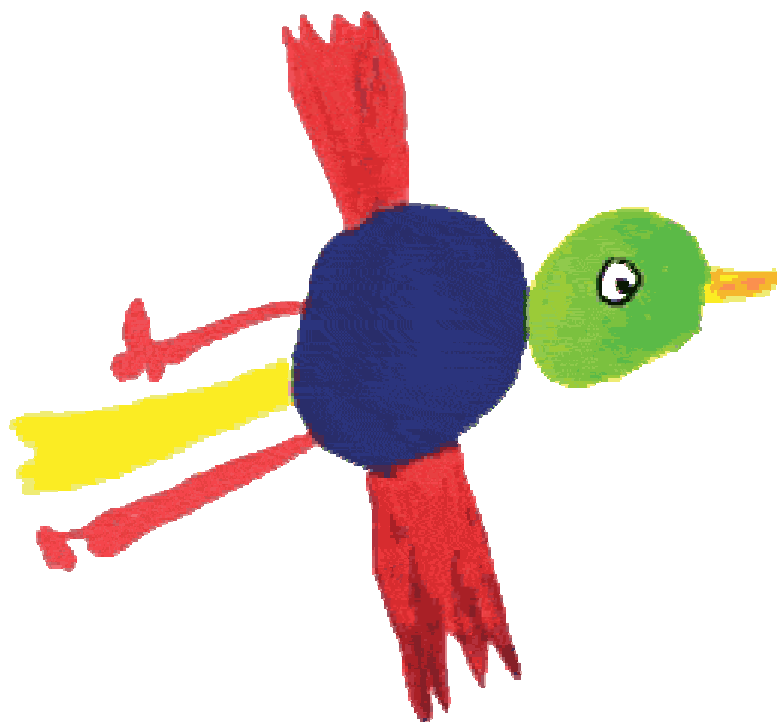
Olsen, K. K., 2003. Atuarfitsialak. En forskningsbaseret strategi til fortsat forbedring af elevernes læring og folkeskolens undervisning. Inerisaavik/Pilersuiffik. Nuuk.

Olsen, Astrid: Årsrapport som kontaktperson for året 2003. Atuarfik Mathias Storch, Ilulissat. 1. januar 2004.

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNE:

**Adgang til og
integration i
arbejdsmarkedet
for børn og unge**

Redaktion:
Karl Kr. Olsen
Jakob Møller Lyberth

Nuuk, Grønland
28. februar 2005

Indledning

”Det gamle udtryk ”stop en halv og tænk dig om” er sund psykologi”, sagde den amerikanske filosof John Dewey (1859-1952) en gang. Ordene er tænketankens budskab til *alle*, der beskæftiger sig med vejledning og rådgivning af børn og unge.

Det er også budskabet til *alle* politikere, især uddannelsespolitikere, fordi det maner til besindighed inden man evt. træffer politiske beslutninger om hvad man skal gøre ved temaet i dette Policy Paper.

Tænketanken er bedt om at beskæftige sig med temaet ”Adgang til og integration i arbejdsmarkedet for børn og unge”. Indholdet i dette Policy Paper drejer hovedsageligt sig om tænketankens konklusioner og anbefalinger om emnet.

Ændrede omstændigheder

Ude i den store verden har begreber som situeret læring og praksisdeltagelse bredt sig i den pædagogiske forskningsverden gennem de seneste 10-15 år.

Tendensen i den pædagogiske tænkning i dag går mere og mere ud på at forene teori med praksis, eller idé med handling. Det er den såkaldte polytekniske idé, der pt. gør et comeback. Teorier om den ’reflekterende praktiker’ og ’praksisbaseret kundskab’ og ’praktisk erhvervsteori’ har vundet gehør i 1990’erne. Spørgsmålet om lærernes erhvervskundskab, eller mangel på samme, er nu sat under lup.

Herhjemme står folkeskolereformen for et gennembrud hvad angår tænkning omkring forholdet mellem skole og erhvervsliv. Fagområdet 'personlig udvikling', omfattende eksempelvis *uddannelses- og erhvervsorientering*, samt *deltagelse i erhvervsrettede aktiviteter*, har fået en synlig plads i folkeskolereformen. Det handler med andre ord om at man giver børn og unge lov til på et tidligt tidspunkt i deres liv at erhverve sig større handlekompetence (livsduelighed) og øgede valgmuligheder (uddannelses- og erhvervsmæssigt).

Det er en ny vending, der er til at tage og føle på.

Vurdering af dagens politik i forhold til adgang til og integration i arbejdsmarkedet for børn og unge

Det er tænketankens overordnede vurdering at rammebetingelser og værktøjer til at fremme unges integration på arbejdsmarkedet er væsentligt forbedret de seneste år, men at praktikproblemet stadig fylder meget i landskabet.

Der er to faktorer, der overvejende tæller i denne forbindelse. Dels betyder folkeskolereformen, at skoleelever får optimalt kendskab og bekendtskab til uddannelse og erhverv allerede tidligt i skolegangen. Dels er sektorprogrammet for uddannelse faldet på plads, hvilket indebærer at der er initieret konkrete tiltag til at fremme relationer mellem virksomheder og uddannelsesinstitutioner (for de erhvervsmæssige grunduddannelser), blandt andet.

Tænk tanken har intet dokumenteret kendskab til forskning vedrørende integration på arbejdsmarkedet for unge, der kommer ud af folkeskolen. Men den offentligt tilgængelige statistik vedrørende fordelingen af personer uden erhvervsuddannelse i det grønlandske arbejdsmarked viser tydeligt, at disse grupper primært findes inden for produktions- og servicesektoren, samt i handelsbranchen.

Undersøgelser af private virksomheders uddannelsespolitik viser desuden, at mange virksomheder mangler en grundlæggende viden om kvalificeringsformer, der omfatter andet end formel uddannelse. Mange virksomheder gør for lidt ud af at fremme læring på arbejdspladsen og kun få virksomheder anvender efteruddannelse som en strategisk ressource, lyder en ekspertvurdering.

Endelig tyder en høj frafaldsfrekvens blandt studerende inden for samtlige uddannelser på, at der er for lidt sammenhæng mellem udbyttet af skolegang i folkeskolen og valg af den ”rigtige” uddannelse. Det rejser mange spørgsmål af væsentlig betydning for en håndtering af problematikken, herunder spørgsmålet om behovet for multikulturel vejledning som supplement til dagens erhvervsvejledning. I Danmark, f. eks., har man efterhånden indset at vejlederen skal øve og træne sig i at blive *en kulturelt reflekterende vejleder*. Og det skal starte tidligt i skole- og livsforløbet.

Valgmuligheder

Det er tænketankens opfattelse, at dagens politik er et skridt i den rigtige retning på flere måder. Valget *er* taget med folkeskolereformen og sektorprogrammet. Der er ikke så meget at rafle om.

Men på et mere principielt plan bør landsstyret overveje spørgsmålet om hvad for en skole, man gerne vil fremme. Vil politikerne en skoleverden, der som hidtil er boglig orienteret? Eller en anden, der i nærmere omfang er orienteret mod erhvervslivet og arbejdsmarkedet? Eller en helt tredje, der forener teori med praksis (den polytekniske idé)?

Hovedelementer i en fornyet indsats

Tænk tanken er sikker i sin tilgang til spørgsmålet om hvilke hovedelementer, der skal til i en fornyet indsats, nemlig:

- Forbedring af erhvervsvejledningen overalt i systemet
- Fokus på bekæmpelse af frafald
- Virksomhedernes ansættelse af unge med videregående uddannelser
- Uddannelsesinstitutionernes kvalitet
- Praksisnær undervisning
- Evaluering af undervisningsforløb i samarbejde med erhvervslivet
- Undersøgelse af årsager til høj personaleomsætning i forskellige erhvervsområder
- Opskoling af folk med erhvervserfaring således at de kan påbegynde en kompetencegivende uddannelse
- Etablering af en mentorordning mellem en faglært og en lærling
- Erfaringsudveksling mellem virksomheder
- Beskæftigelse efter endt uddannelse

- Åbenhed og vilje hos virksomheder til at invitere og informere unge mere
- Vejledning til virksomhederne om ansvar og pligter ved at have en lærling/elev
- Skærpelse af krav i forbindelse med godkendelse af praktikpladser
- Bedre matching af elev/lærling og virksomhed/uddannelse
- Bedre sammenhæng mellem skole- og praktikdel
- Bedre planlægning og engagement fra skolernes og uddannelsesinstitutionernes side
- Katalog over job behov og muligheder
- Job katalog
- Katalog over leder- og mellemliderstillinger
- Database over samfundets behov
- Bedre beskrivelser af uddannelserne og deres læreplaner
- Bedre brug af vore højskoler, samt
- Et studenterforum, eksempelvis i form af studenterhuse, hvor man kan få vejledning og rådgivning, blandt andet.

Vi skal henvise til bilag, udarbejdet af tænketankens arbejdsgruppe 3, der kan tjene som idékatalog i en praktisk udmøntning af forslagene.

Hvorfor en fornyet indsats?

Fordi det ligger i tiden, i hvert fald i udlandet, at skolefolk og arbejdsgivere indgår partnerskaber så man bedre får gavn af hinanden. Relationerne mellem skolerne og erhvervslivet kan antage forskellige former, hvoraf vi mest kender til én, nemlig erhvervspraktik.

Der findes spændende udenlandske programmer, hvor lærerne går ud og arbejder i erhvervslivet, og som omfatter læreres 'praktik' i industrien, for at de bedre kan forstå, hvad det er for færdigheder, arbejdslivet kræver. En anden gevinst er, at skolefolk kan lære meget om ledelse og lederskab fra erhvervsfolk.

Og hvis vi ser på 'rigets tilstand' i relation til temaet i dette Policy Paper er der grund til at erindre ordsproget "Hvis ønsker var heste ville tiggere ride". 10. klasse elevers ønskejobs tyder på et foruroligende (u)kendskab til hvordan samfundet er skruet sammen. Som skuespilleren Robert de Niro sikkert ville sige ligger talentet i de valg, du foretager.

Og endelig handler det i høj grad om synliggørelse af forbilleder for børn og unge. De marginalisere grupper og såkaldte tilskudsjobs udgjorde 21% af arbejdsstyrken i 2002. Deres børn og unge mangler forbilleder i deres opvækst, for børn og unge ser først og fremmest på eksempler til efterfølgelse, og dem er der masser af ude i erhvervslivet og arbejdsmarkedet.

Anvendt litteratur

Danielsen, Mogens og Thomas Andersen, Thorkild Knudsen, Olafur Nielsen: Mål og strategier i den grønlandske erhvervsudvikling. Sulisa A/S. Nuuk 1998.

Dewey, John: Erfaring og Opdragelse. København 1996.

Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke; Direktoratet for Erhverv, Landbrug og Arbejdsmarked; Økonomidirektoratet: Fremgang gennem uddannelse og kompetenceudvikling. Endelig udgave tiltrådt EM/04. www.nanoq.gl.

Direktoratet for Selvstyre. Namminersorneq – Selvstyre. Avis, udgivet 2005.

Fællesudvalget for Erhvervsudvikling i Grønland: Uden erhvervsudvikling – ingen velfærdsudvikling. Grønlands Hjemmestyre, Direktoratet for Erhverv. Oktober 2003.

Grønbæk Hansen, Kirsten: Situeret læring i klasserummet. I *Tekster om læring* af Knud Elleris (red.). Frederiksberg 2000.

Hargreaves, Andy og Michael Fullan: Hvad er værd at kæmpe for – udenfor? Århus 2003.

Inerisaavik/Pilersuiffik: Læreplan for Mellemtrinnet. Læreplan for Personlig udvikling. Marts 2003.

Jakobsen, Karin og Per S. Søndergaard: Multikulturel vejledning. Undervisningsministeriet 2002.

Landstingsforordning nr. 8 af 21. maj 2002 om folkeskolen.
www.nanoq.gl.

Lindqvist, Gunilla (red.): Vygotskij om læring som udviklingsvilkår. Kapitler af Lev Vygotskijs *Pædagogisk psykologi* og hans artikel 'Forholdet mellem oplæring og udvikling'. Kommenterede som historie og aktualitet. Århus 2004.

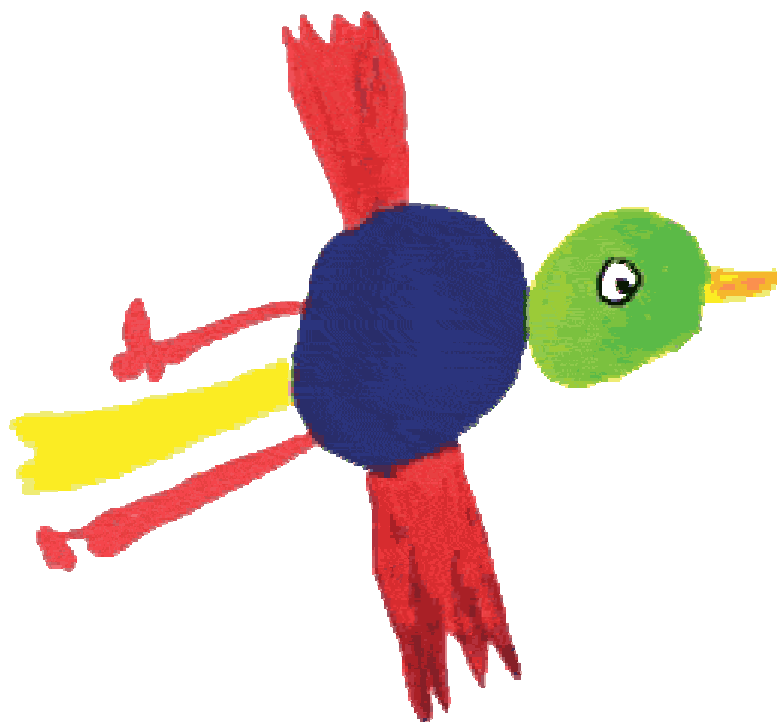
Schwedler, Micahel: Udvikling af erhvervsstrategier – generelt og i Grønland. I Danielsen, Mogens og Thomas Andersen, Thorkild Knudsen, Olafur Nielsen: Mål og strategier i den grønlandske erhvervsudvikling. Sulisa A/S. Nuuk 1998.

Selvstyrekommissionen: Betænkning afgivet af
Selvstyrekommissionen. Grønlands Hjemmestyre. Marts 2003.

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNE:

**Mobilisering af
intelligensreserven**

Redaktion:

Karl Kr. Olsen

Jakob Møller Lyberth

Nuuk, Grønland

28. februar 2005

Indledning

Emile Durkheim (1858-1913), en fransk professor i pædagogik, siger et sted, at det er samfundet, der tegner portrættet af mennesket, som det bør være, og i dette portræt afspejler sig alle vort samfunds enkeltheder. Tænk tankens portræt af det grønlandske samfund er et lærende samfund, og dette samfund skal tegne portrættet af mennesket, som det bør være i dag og i morgen.

Tænk tanken er bedt om at beskæftige sig med temaet ”Mobilisering af intelligensreserven”. Indholdet i dette Policy Paper drejer sig hovedsageligt om tænk tankens konklusioner og anbefalinger om emnet.

Ændrede omstændigheder

Begrebet *livslang læring* indgår i dag i en række landes uddannelses- og kompetenceudviklingspolitiske målsætninger. Det betyder at man også tager forskellige former for uformel læring med i betragtning, herunder realkompetence, når man snakker uddannelsespolitik.

På det pædagogiske plan har lande som Danmark gode erfaringer med voksenuddannelse og folkeoplysning, blandt andet i kraft af det unikke AMU-system. Det handler om at lægge de rette betingelser for voksnes læring fra vejledning før optagelse til vejledning under uddannelsen, herunder motivation. Det viser sig at deltagerstyret undervisning i voksenuddannelsernes tilrettelæggelse giver mest.

Landsstyrets politiske arbejdsgrundlag, især tillægsaftalen af 12. januar 2005, melder klart ud at såfremt ønsket om selvstyre skal realiseres, er det vigtigt at få aktiveret de mennesker der er gået i stå, så de vil være i stand til at arbejde.

Folkesundhedsprogrammet er et skridt i den rigtige retning ud fra en uddannelsespolitisk betragtning, der hedder ”sundhed først, så uddannelse”.

Men også sektorprogrammet for uddannelse er også et skridt i den retning, især med etableringen af et realkompetencesystem i et samarbejde mellem virksomheder, kommuner og hjemmestyret. Det er en tiltrængt håndsækning til de ufaglærte, der tæller over halvdelen af den grønlandske arbejdsstyrke.

Vurdering af dagens politik i forhold til mobilisering af intelligensreserven

Grønland hører i dag til de lande, hvor det offentlige investerer mest i uddannelse, nemlig 17,2% af de samlede offentlige udgifter i 2002. I sammenligning bruger Danmark 14,9% og Island 14,6%. Dette kan med fordel ses i lyset af den kendsgerning, at over halvdelen af den grønlandske arbejdsstyrke er ufaglært. I perioden 1930-1958 blev de ufaglærtes antal 15-doblet, mens det mere kvalificerede grønlandske personale kun blev fordoblet. Det er dette enorme efterslæb, der stadig spøger i dag.

Landsstyret er naturligvis bekendt med den offentlige statistik om uddannelsesniveaueet i Grønland. Men det korte af det lange er, at Grønlandskortet for *personer uden erhvervsuddannelse* inden for forskellige brancher ser sådan ud:

Produktionssektoren: 86 pct.

Servicesektoren: 76% pct.

Handelsbranchen: 60 pct.

Bygge- og anlægsbranchen: 30 pct.

For bygdernes vedkommende står 69% uden erhvervsuddannelse.

Konklusionen af forskellige undersøgelser er, at der er tale om *et strukturelt problem*, dvs. et kombineret problem indeholdende mange faktorer såsom beskæftigelses-, bosætnings-, erhvervs- og boligpolitik. Hvad kom først, hønen eller ægget?

Tænketanken vurderer, at sektorprogrammet er en spæd start, men det svarer langt fra til det enorme behov, der ligger i at opkvalificere ufaglærte her i landet. Begrebet negativ social arv er nemlig skibets blinde passager. Hvis det skal lykkes Grønland at sætte den blinde passager af skal der sættes massivt ind med ikke alene målrettet og effektiv voksenlæring, men også med pædagogik for det skæve barn allerede i førskolealderen.

Tænk tanken vurderer på den baggrund, at det er på tide at Grønland tænker stort i bestræbelserne på at højne befolkningens uddannelsesniveau. Der er brug for et Folkeuddannelsesprogram, inspireret af konceptet bag Folkesundhedsprogrammet.

Al erfaring viser, at det er utroligt svært at bryde den negative sociale arv. Beregninger viser, at den negative sociale arv i Danmark ligger permanent på 20-30% af en ungdomsårgang. For Grønlands vedkommende ligger tallet højere, nemlig på ca. 35 pct. (årgang 1980).

Valgmuligheder

I spørgsmålet om mobilisering af intelligensreserven har politikerne nærmest et eksistentielt problem: er uddannelsessystemet indrettet til at klare og integrere et storstilet folkeuddannelsesprogram? Har vi det rigtige system til at gennemføre operationen ”fra ufaglært til faglært”? Har vi ressourcerne?

I modsat fald har politikerne et problem, for spørgsmålet om mobilisering af intelligensreserven spiller så stor en rolle for landets udvikling mod selvstyre, at det er påkrævet med såvel principielle som praktiske løsningsforslag på bordet.

Med andre ord består valget for landsstyret i at prioritere eller ikke prioritere et folkeuddannelsesprogram, der hedder ”fra ufaglært til faglært”.

Hovedelementer i en fornyet indsats

Bekæmpelse af frafald blandt studerende fylder så megen plads i dagens debat, at det ofte overskygger andre, mere principielle, problemstillinger.

Efter tænketankens mening er det langt mere væsentligt at rette fokus på spørgsmålet om hvad vi kan og skal gøre ved de mange ufaglærtes stilling og vilkår. For det er et anliggende, der berører flertallet af den grønlandske arbejdsstyrke. Det bør som sådan nyde stor politisk bevågenhed.

Tænketanken efterlyser en samlet strategi i forlængelse af tillægsaftalens målsætning om aktivering af ledige og arbejdsløse. Dette kan baseres på ideen om et partnerskab mellem hjemmestyret, kommunerne og erhvervslivet. Royal Greenland Academy er en model blandt mange, men tilbage står en evaluering af projektet og andre måder at gribe tingene an på.

Tænketanken skal anbefale, at følgende hovedelementer indgår i landsstyrets politiske overvejelser:

- et folkeuddannelsesprogram om omstilling ”fra ufaglært til faglært” (svendeprøver m.v.), inkl. en slags New Deal for unge arbejdsløse og ledige mellem 18-24 år
- et pædagogisk udviklingsprogram om voksenuddannelse og voksenlæring, inspireret af det danske AMU-system
- et udvidet samarbejde mellem skole, uddannelsessted og virksomheder (horisontalt, vertikalt)

- styrkelse af arbejdsløses og lediges handlekraft og livsduelighed
- styrkelse af folkeskoleelevers handlekraft og livsduelighed med henblik på at forebygge nederlag i skolen og senere i livet
- udvikling af en kulturbaseret pædagogik for voksne
- udvikling af en kulturbaseret pædagogik for ældre
- udvikling af en kulturbaseret pædagogik for skæve grupper
- fremme af praksisnær undervisning i skolen og uddannelserne
- fremme af undervisningsnær praksis i erhvervslivet og arbejdsmarkedet
- jobtræning og kompetenceudvikling i praksis
- etablering af et realkompetencesystem.

Det har ikke været tænketankens egentlige opgave at komme med forslag til en handlingsplan til operationen ”fra ufaglært til faglært”, men følgende har været drøftet som foreløbige forslag til en opstart. For at imødekomme samfundets behov for faglærte arbejdere kan det alvorligt overvejes, om ikke medarbejdere med nogen erhvervserfaring fra specielle fagområder – uden en faglig erhvervsuddannelse – ikke har fået så megen erfaring at det med en yderligere indsats kan lade sig gøre at ændre disse medarbejders status til faglærte medarbejdere.

De enkelte virksomheder opfordres til at vurdere om der i medarbejderstaben er medarbejdere der kunne komme på tale til et sådant skift fra ufaglært til faglært. Virksomheden må gennem erfaringen med medarbejderen stå inde for, at der er potentiale hos medarbejderen.

I samarbejde med respektive fagskoler formuleres et kursusprogram, der sikrer at den ufaglærte får faglig efteruddannelse, der sikrer et fagligt niveau svarende til faglært.

Der udføres svendeprøve som hos de faglærte. Svendeprøven kan være en række arbejdsopgaver som hører til faget – eventuel en afsluttende opgave, hvor fagets forskellige arbejdsmetoder anvendes.

Piarsarsarfiit (Forberedelsesskoler) er velegnede steder til at begynde med, men tænketanken skal anbefale, at landsstyret overvejer om der ikke er brug for egentlige daghøjskoler (blandt andet som alternativ til aftenskolen), produktionsskoler (kombination af arbejde og undervisning), træningsskoler (som sigter på at rette op på manglende skolekundskaber og erhvervserfaring – der anvendes konsekvent pædagogik) og andre former for jordnære opkolingsaktiviteter. Med hensyn til det organisatoriske skal tænketanken anbefale, at landsstyret overvejer spørgsmålet om der ikke er brug for en oprustning i Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke, samt i Direktoratet for Erhverv, Landbrug og Arbejdsmarked.

Hvorfor en fornyet indsats?

Selv om forskning i udlandet viser, at der er en meget svag sammenhæng mellem uddannelsesniveau og job performance, med andre ord at der er sandsynlighed for at en uddannet og en ikke-uddannet klare mosten lige godt på arbejdet, så betyder det at have arbejde meget for folks identitet og selvopfattelse.

Grønland har faktisk ikke længere råd til at vade i menneskelige tragedier og skæbner. Alene sundhedsundersøgelser viser, at funktionærer og faglærte har bedst selvvurderet helbred og fangere/fiskere og personer uden erhverv dårligst. Vi bruger 35% af de samlede offentlige udgifter til sundhedsvæsen og social tryghed og velfærd.

Der er noget at tænke over.

Anvendt litteratur

Bjerregaard, Peter: Folkesundhed i Grønland. Inussuk – Arktisk forskningsjournal 1, 2004.

Danielsen, Mogens og Thomas Andersen, Thorkild Knudsen, Olafur Nielsen: Mål og strategier i den grønlandske erhvervsudvikling. Sulisa A/S. Nuuk 1998.

Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke; Direktoratet for Erhverv, Landbrug og Arbejdsmarked; Økonomidirektoratet: Fremgang gennem uddannelse og kompetenceudvikling. Endelig udgave tiltrådt EM/04. www.nanoq.gl.

Durkheim, Emile: Opdragelse, uddannelse og sociologi. København 1975.

Everiss, Felicity: Learning throughout life: an English perspective. I *Learning throughout life: challenges for the twenty-first century*. UNESCO Publishing. Paris 2002.

From, Anders og Kirsten Just Jensen, Peter Friis, Anders Kjær: Sociale problemer i Grønland. Levevilkår og sociale problemer i Vestgrønland. København 1975.

Illeris, Knud: Voksenuddannelse og voksenlæring. Frederiksberg 2004.

Nordisk Ministerråd: Å lære bak murene. Utdannelse og kriminalforsorg i et livslangt læringsperspektiv. Nordisk kartlegging av fengselsundervisningen. TemaNord 2003:549. København 2003.

Papadopoulos, George: Policies for lifelong learning: an overview of international trends. I *Learning throughout life: challenges for the twenty-first century*. UNESCO Publishing. Paris 2002.

Sadovnik, Alan R. og Peter W. Cookson, Jr., Susan F. Semel: Exploring Education. An Introduction to the Foundations of Education. Boston 2001.

Selvstyrekommissionen: Namminersorneq – Selvstyre. Avis. Udgivet 2005.

Suliaq-projektet: Årgang 1980 (kun personer født i Grønland). Hand-out.

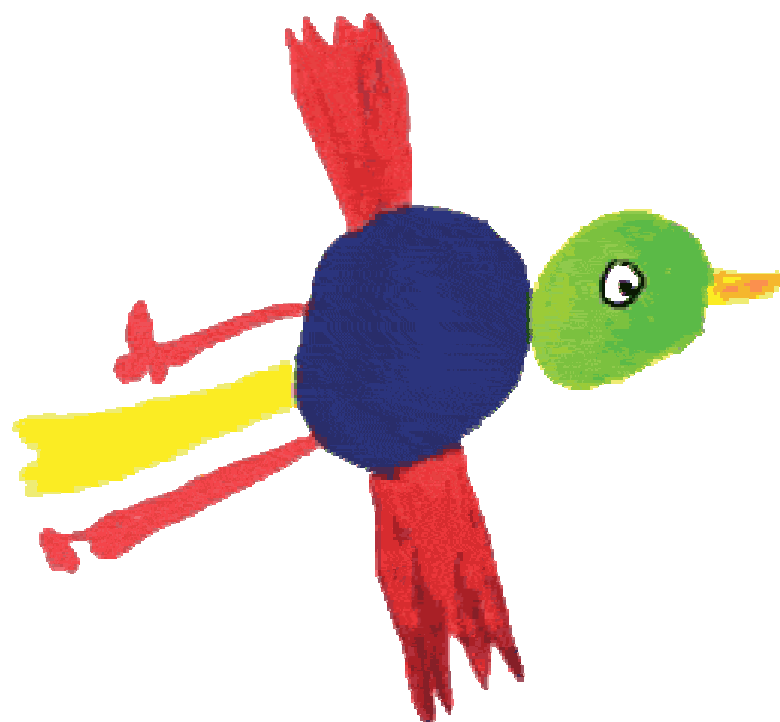
Udvalget for samfundsforskning i Grønland: Uddannelsessituationen i Vestgrønland. Generelle uddannelsesproblemer. København 1961.

Undervisningsministeriet: Uddannelses Redegørelse 1999.

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNE:

**Almendannelse og
medborgerskab**

Redaktion:

Karl Kr. Olsen

Jakob Møller Lyberth

Nuuk, Grønland

28. februar 2005

Indledning

Jens Poulsen (1929-), translatør, besøgte Kenya i 1967, 4 år efter det blev selvstændigt. Han så et land, der var travlt optaget af at bygge skoler for unge og voksne. En af dem var en andelsskole, finansieret af den nordiske andelsbevægelse. Han så et folk, der – skønt fattig målt med penge – havde vundet noget, som ikke kunne købes for penge: ingminut atarqineq, ingminut nikaginarungnaerneq!

Tænk tanken er bedt om at beskæftige sig med temaet ”almendannelse og medborgerskab”. Indholdet i dette Policy Paper drejer sig hovedsageligt om tænketankens konklusioner og anbefalinger om emnet.

Ændrede omstændigheder

En væsentlig faktor, som bringer spørgsmålet om almindelse og medborgerskab på bane, er de demografiske ændringer på globalt plan. Folk flytter over landegrænser som aldrig før. Det nationale sindelag baseret på antagelser om fælles kultur, sprog og traditioner er i tilbagetog, og i stedet træder et internationalt sindelag frem baseret på andre optikker. Vi taler om globalisering og internationalisering.

Man taler også i disse såkaldte postmoderne tider meget om udbredelsen af en ”mig-kultur”. Andre taler om karakternedbrydning af ikke alene børn og unge, men også af voksne. Fremtidsforskere taler om, at fremtidige generationer vil bestå af individualister, ikke af generalister. Spørgsmålet er så, hvad det er, der skal binde atomerne sammen.

Flere og flere får et blik for, at uddannelse nødvendigvis ikke er det samme som dannelse og almendannelse. Du kan have en formel uddannelse, men reelt være udannet. I parentes bemærket viser en undersøgelse, at der ikke er store forskelle hvad angår holdningen til arbejdet, mellem grønlændere med høj og lav social og økonomisk placering. *Det er et spørgsmål om karakter.*

Med selvstyretanken er der her i landet knæsat et princip, der hedder at der skal være overensstemmelse mellem rettigheder og pligter. Tilbage står at se hvilken effekt det kan have på skole og uddannelse. I udlandet, f.eks. i USA, er der en vis forståelse for at skoling (begrebet 'schooling') og uddannelse (begrebet 'education') ikke er det samme. Ved skoling handler det om at tilegne sig skolastiske færdigheder, men uddannelse er mere end det. Det handler bl.a. om at skolen og uddannelsesinstitutionerne har en forpligtelse til at fremme en samfundsmæssig forståelse og *praktisk deltagelse* i samfundets anliggende hos børn og unge. Lærer vi vore børn og unge kærlighed til fædrelandet? Eller lærer vi dem om hvordan man brokker sig over selv den lille mindste ting?

Alt i alt kan man ikke komme uden om at politikerne bliver nødt til at forholde sig til problemet om almendannelse og medborgerskab. Hvad skal ledestjernen være for det grønlandske folk i kampen for selvstyre og selvstændighed?

Vurdering af dagens politik i forhold til almindannelse og medborgerskab

Folkeoplysende voksenundervisning har generelt til formål at øge den enkeltes almene og faglige indsigt og færdigheder for at styrke evne og lyst til at tage ansvar for eget liv og til at deltage aktivt og engageret i samfundslivet.

Det er en kendt sag at de danske højskoler er i krise. Dels har samfundet ændret sig, dels kan højskolerne ikke rigtigt finde ud af hvad det vil sige at være højskole i dag i forhold til det omgivende samfund. Man kan sige det samme om folkehøjskolerne i Grønland, blot tilføje at krisen har varet *meget* længere.

Da Knud Rasmussens Højskole blev oprettet tilbage i 1962 var det opfattelsen, at samfundslære og kendskab til nutidens problemer måtte have hovedvægt på skolens program. Små 21 år efter, i 1983, kom der en bredside fra skolens første forstander, H.C. Petersen (1925-): ”Højskolerne skal ikke betragtes som skoler for sociale tabere; de er ikke til for psykisk retarderede, men for sunde medborgere, som ønsker åndelig styrke og inspiration.”

Det er også tænketankens vurdering, at folkeoplysningen er kommet på galt spor. På samme måde som den blev svigtet til fordel for folkeflytningerne, som landsrådsmedlem Ole Svendsen sagde i 1959, så bliver den svigtet over hele linjen i dag.

På den baggrund skal tænketanken anbefale, at højskolernes virke og grundlag tages op til kritisk eftersyn. Tænketanken foreslår, at man i den forbindelse tager en vurdering af samspillet mellem højskolerne og det omgivende samfund. Hvad er højskolernes eksistensberettigelse i dag og i fremtiden? Får samfundet fuld valuta for pengene?

Valgmuligheder

Efter tænketankens mening ligger valget for landsstyret i om hvor vidt man vil styre højskolernes virke og formål i en tidssvarende retning eller ej.

Vil man fra politisk hold forsvare en linje, der fortsat tillader at højskolerne er ”en skole for tabere”, eller vil man åbne højskolernes døre for ”sunde medborgere, som ønsker åndelig styrke og inspiration?”

Hovedelementer i en fornyet indsats

Tænketanken er ikke i tvivl – det vigtigste i dette spil er at finde ud af hvad højskolerne kan yde, som samfundet har brug for i afsættet fra hjemmestyre til reel selvstyre/selvstændighed.

Men højskolerne er kun et lille brik i det store billede. I erkendelse af at over halvdelen af den grønlandske arbejdsstyrke er ufaglært, skal der flere løsningsforslag på bordet. Der skal med andre ord flere farver på paletten.

Det væsentlige i et fornyet indsats er følgelig at styrke folkeoplysning og voksenuddannelse over en bred kam, dvs. at folkeoplysning ikke alene skal være forbeholdt højskoleverdenen. Selv Grønlands Universitet har brug for at blive oplyst om ”samfundslære og kendskab til nutidens problemer.” Det er med andre ord et fælles anliggende.

Her og nu skal tænketanken anbefale, at især Knud Rasmussens Højskole indgår partnerskabsaftaler med gymnasiale uddannelser, uddannelsesinstitutioner, virksomheder, offentlige aktieselskaber og organisationer som led i bestræbelserne på at fremme livslang læring.

Tænketanken skal indstille, at koalitionsens målsætning om at etablere familiehøjskoler ude i kommunerne også ses i lyset af folkeoplysningen. Der er i høj grad et behov for at styrke arbejdet med life skills som stilladser i familielivet.

Andre initiativer som kommunale daghøjskoler kan også med fordel knyttes til folkeoplysningstanken. Nuup Kommunea har allerede i dag gode og lovende erfaringer med daghøjskoletanken.

I skoleregi skal tænketanken anbefale, at medborgerskab indgår som et vigtigt aspekt i undervisningen. Børn og unge skal ikke forstås som samfundets kommende borgere, de *er* medborgere på lige fod med os voksne. I den forbindelse kan det oplyses, at tænketanken har drøftet en ide om et medborgeruniversitet, men skal blot foreslå, at denne gode ide behandles i tilknytning til forslaget om et grønlandsk folkeuniversitet, herom senere.

Tænk tanken har også drøftet den vågnende interesse for virksomhedernes sociale ansvar her i landet. Tænk tanken mener, at det er nødvendigt at højne den enkelte borgers almindelse med henblik på at styrke medborgerskabet i vejen frem mod selvstændighed.

Tænk tanken skal i den forbindelse anbefale, at landsstyret overvejer følgende konkrete løsningsforslag:

- Virksomhederne forpligter sig til at tilbyde undervisning i relevante samfundsforhold
- Virksomhederne forpligter sig til at undersøge muligheder for alternative opgaver
- Virksomhederne bestræber sig på at afholde faglige kurser i perioder med lille arbejdsmængde
- Lønmodtagernes Organisation (SIK) anbefaler, at en del optjent overarbejde hensættes til afspadsering
- Lønmodtagernes Organisation (SIK) anbefaler, at en del af ferien afholdes i perioder med lille arbejdsmængde.

Det er også vigtigt, at arbejdsmiljø ses i lyset af folkeoplysningen, og ikke mindst som en fuld integreret del af virksomhedernes sociale ansvar.

Tænk tanken skal også anbefale, at landsstyret nøje overvejer forslaget om et grønlandsk folkeuniversitet. Dette skal ses i lyset af at institutioner som Grønlands Universitet også bør have en forpligtelse til at gavne *hele* befolkningen, herunder børn og unge, og ikke kun

eliten. Grønlands Universitet er i forvejen landets dyreste uddannelsesinstitution, udover Journalistskolen.

Et væsentligt hovedelement i en fornyet indsats er medierne, herunder Journalistskolen. Tænk tanken skal indstille, at folkeoplysning og voksenuddannelse får en langt mere synlig profil i medierne.

I samme åndedrag skal tænktanken foreslå, at frivillige kræfter går sammen om at danne et nyt Grønlands Folkeoplysningsforbund i en tidssvarende skikkelse. Grønland har en lang tradition for folkeoplysning (Grønlands Folkeoplysningsforening, Oplysningsrådet for Grønland, Grønlands Oplysningsforbund), f.eks. om opdragelsesspørgsmål. Her kan alle gode kræfter som Kalaallit Nunaanni Perorsaanneri Suleqatigiiffik (Greenlandic Society of Pedagogy and Education) spille en ledende rolle i genoplivelsen af denne tradition.

Endelig skal tænktanken foreslå, at landsstyret overvejer hvordan man fra centralt hold bedre kan varetage arbejdet med folkeoplysning og voksenuddannelse end tilfældet er i dag. Tænktanken skeler i den forbindelse til Undervisningsministeriets organisationsplan, der tæller et kontor for folkeoplysning m.v. under Uddannelsesstyrelsen. I parentes bemærket eksisterede et Direktorat for Folkeoplysning, Frie Grundskoler m.v. under Kulturministeriet frem til 1993.

Hvorfor en fornyet indsats?

Fordi erfaringer fra blandt andet Tanzania viser at folkeoplysning og voksenuddannelse kan tjene som et fremragende redskab i mobiliseringen af en befolkning for selvstændighed og udvikling.

I tilfældet Grønland er der al mulig grund til at lære af historiens fejl. Efter tænketankens mening var en af de største fejl i Grønlands historie at nedlægge Grønlands Folkeoplysningsforbund (GOF). Det kan der have været mange gode grunde til, men det væsentlige nu er at vinde troen på folkeoplysningens kraft igen – for det ligger i os, at mennesket skal gøre sig umage for at opnå det mystiske lys, som en angakkoq oplever – et lys, der gør det muligt for ham eller hende at se, hvad der er skjult.

Anvendt litteratur

Bekendtgørelse af lov om støtte til folkeoplysende voksenundervisning. www.retsinfo.dk.

From, Anders: Kalâtdlit-nunane ingerdlauseq qanoq-ípa? Hvordan går det i Grønland? Socialforskningsinstituttet. København 1976.

Greenfield, Susan: Tomorrow's People. How 21st-Century Technology is Changing the Way We Think and Feel. London 2004.

Grønlands Landsråds Forhandlinger 1959. Beretninger vedrørende Grønland nr. 3, 1959. Godthåb 1959.

Grønlands Statistik: Grønland 2000. Statistisk Årbog. Grønlands Hjemmestyre.

Jakobsen, Merete Demant: Shamaner. Mellem ånder og mennesker. Forum 2001.

Kahlig, Wolfgang: "Uddannelse for udvikling" i det moderne grønlandske samfund: Pædagogiske modeller for global og transkulturel læring. I *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 00/01*. Redaktion: Estrid Janussen, Birgit Kleist Pedersen, Daniel Thorleifsen, Karen Langgård, Jette Rygaard. Nuuk 2002.

Kassam, Yusuf: Julius Kambarage Nyerere. I *Thinkers On Education*. Volume 3. Editor-in-chief: Juan Carlos Tedesco. UNESCO Publishing. Oxford 1997.

Landstingsforordning nr. 9 af 21. maj om folkehøjskoler.

www.nanoq.gl.

Larsen, Magnus: Peqatigiinniaqarfik Nuuk 1908-2003. Nuuk 2003.

Olsen, Lars Peter (red.): qáumarsainerup sujunertâ atortorissailo.

Oplysningsrådet for Grønland. Godthåb 1967.

Petersen, H.C. Petersen (red.): Grønlændernes Historie før 1925.

Nuuk 1991.

Petersen, H.C. og Hans Anthon Lynge (red.): Kalaallit

Oqaluttuarisaanerat II. 1925-mit 1953-ip tungaanut. Nuuk 1999.

Poulsen, Jens: Kenyame takornarniarnermit. Itsuarterfik 5-1969.

Kalâtdlit-nunane naqiterisitsissarfik. Godthåb.

The National Task Force on Citizenship Education: Education for Responsible Citizenship. The Report of The National Task Force on Citizenship Education. New York 1977.

Qvortrup, Lars: Det lærende samfund. Hyperkompleksitet og viden.

København 2004.

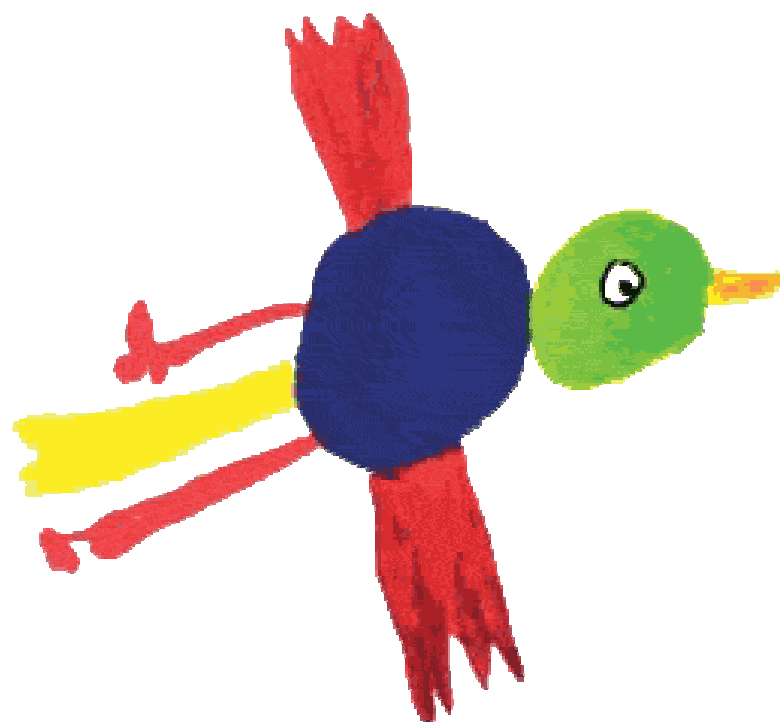
Qvortrup, Lars: Det vidende samfund – mysteriet om viden, læring og dannelse. København 2004.

Storch, Jacob Nielsen og Anda Nielsen (red.): Knud Rasmussenip
Højskolea i 25 år. Udgivet af Knud Rasmussenip Højskolea i
anledning af dens 25 års jubilæum 3. juli 1987.

TÆNKETANKEN
OM HØJNELSE AF
BEFOLKNINGENS
UDDANNELSES-
NIVEAU
(2004-2005)

EMNE:

**Vurdering af
uddannelsesstruk-
turen i Grønland og
i udlandet**

Redaktion:

Karl Kr. Olsen

Jakob Møller Lyberth

Nuuk, Grønland

28. februar 2005

Indledning

Bruner, en amerikansk psykolog, siger her: “What we need is a school reform movement with a better sense of where we are going, with deeper convictions about what kind of people we want to be”, og

“For you cannot understand mental activity unless you take into account the cultural setting and its resources, the very things that give mind its shape and scope. Learning, remembering, talking, imagining: all of them are made possible by participating in a culture.”

Tænk tanken har i sit arbejde set på udviklingen af uddannelserne og deres struktur i Grønland og i udlandet.

Uddannelserne i Grønland har kørt efter danske kulturelle standarder. Principper for læring og udvikling er i mindre grad indarbejdet i uddannelsernes læreplaner og undervisning. Der er derfor behov for at se nærmere på uddannelserne i Grønland med lokale, nationale og internationale briller.

Som Jerome Bruner skriver, er der først og fremmest behov for klart at udtrykke i vores lovning vore uddannelser, hvilket folk vi gerne vil være i fremtiden. Uddannelsespolitik bliver nemmere at virkeliggøre, når der i fællesskab bliver udtrykt klare læringsmål for børn, unge og voksne.

Sammenfatning

Tænk tanken foreslår at der igangsættes en systemisk uddannelsesreform for før-skoleområdet, erhvervsuddannelserne, gymnasiale uddannelser og videregående uddannelser, og at der i denne proces skeles til lokal, national og internationale viden, erfaring og forskning.

Tænk tanken foreslår, at der bliver fokuseres på læring, kultur og udvikling indenfor de ovennævnte områder.

Ændrede omstændigheder

Ib Goldbach skriver i 1983, at uddannelserne i Grønland er etableret som kulturelle lån fra Danmark. Man kan sige, at samtlige uddannelser på en måde er kulturelle lån fra Danmark og udlandet. Når det kommer til stykket er det meget få uddannelser, som kan siges at indeholde innovative elementer som kan sige at være grønlandske.

Grønland er uddannelsesmæssigt afhængig af Danmark, og denne afhængighed bevirker, at det er meget svært at skabe undervisning som er tilpasset elevernes sprog og kultur.

Opbygningen af uddannelsesstrukturen i Grønland er organiseret således, at uddannelserne passer sammen med tilsvarende uddannelser i Danmark. Dette forhold bevirker, at der er grænserne for, hvor meget en uddannelse kan tilpasses de grønlandske forhold.

Ser man på erhvervsuddannelserne, er der i de fleste uddannelser vekselvirkning mellem praktikophold og skoleophold.

Erhvervsuddannelserne blev introduceret i slutningen af 60-erne, og flere brancheskoler blev etableret efter indførelsen af hjemmestyret.

Flere uddannelser inden for erhvervsuddannelserne findes ikke i Grønland. Dog har man sikret sig, at de uddannelsessøgende kan komme på skoleophold i Danmark, og praktikopholdet foregår i Grønland, såfremt der er godkendte praktikpladser i Grønland. Denne løsning giver god effekt. Uddannelsessøgende fra denne kategori af studerende har meget få afbrud. Disse afbrud kan tælles med en hånd. Derimod er afbrud fra brancheskoler i Grønland meget højt. Tænk tanken skal derfor foreslå, at der laves en sammenlignende undersøgelse af disse faktorer.

Landsstyret har i samarbejde med Undervisningsministeriet igangsat gymnasiale uddannelser: HTX, HHX og Grønlands Gymnasiale Uddannelser. Landsstyret er nu ved at udarbejde oplæg til en status og reform omkring disse uddannelser.

Videregående uddannelser, sammen med de gymnasiale uddannelser, på nær læreruddannelsen, er alle nye uddannelser. Grønlands status som koloni har betydet at det var meget få personer, som fik lov til at gennemføre en boglig uddannelse i Danmark. Der er derfor ikke tradition for at tage en boglig videregående uddannelse. De fleste grønlændere som har gennemført en videregående uddannelse er derfor på en eller anden måde mønsterbrydere i deres familiers historie.

Der er fortsat meget få grønlændere som gennemfører en boglig uddannelse. Men antallet af uddannelsessøgende som gennemfører en boglig uddannelse, stiger stødt i disse år. Tænk tanken forventer at de forbedrede vilkår for læring og udvikling, som landsstyret har igangsat på forskellige områder vil betyde, at Grønland inden to årtier kan få et pænt antal grønlandske akademikere.

Vurdering af dagens politik i forhold til uddannelsesstrukturen

Tænk tanken anerkender landsstyrets ihærdige indsats for at højne befolkningens uddannelsesniveau. Dette arbejde skal ses i et bredt perspektiv. Der er behov for at ligestille den ufaglærte, ledige og ikke lediges muligheder for at opnå kvalifikationer.

Tænk tanken vurderer, at landsstyrets satsning om at få de ledige i arbejde, i et samarbejde med kompetenceudviklingsrådet, er en meget vigtig indsats, som bør ske over mange år. Opbygning af en uddannelsesmulighed indenfor både de faglige og boglige uddannelser er en god satsning, og bør løbende evalueres og tilpasses brugerne, således flest mulige kan få mulighed for at starte på en uddannelse.

Landsstyret er i et samarbejde med videregående uddannelser og eksisterende forskningsinstitutioner ved at etablere en Grønlands Universitetspark (Ilimmarfik). Tænk tanken skal anbefale, at næste trin i denne udvikling, nemlig samling af de videregående uddannelser i samme bygninger påbegyndes, når byggeriet af Ilimmarfiks første

bygninger bliver færdiggjort i 2008. En samling af uddannelserne vil kunne skabe de bedste rammer for at skabe kvalitet og udvikling i uddannelserne.

Hovedelementer i en fornyet indsats

Tænketanken vurderer at landsstyret i samarbejde med uddannelsesinstitutionerne skal arbejde hen imod, at der sættes fokus på læring, kultur og udvikling i alle uddannelserne i Grønland.

Kultur skaber menneskets evner til at kunne tale, forstå, tænke, skabe mening og huske. Derfor bør kultur - sammen med læring - tænkes ind i et udviklings- og uddannelsesperspektiv.

Tænketanken foreslår at der gennemføres et seminar i september 2005, som skal se på sammenhæng mellem læring, kultur og udvikling. Disse tre fænomener bør ses ud fra lokale, nationale og internationale forhold. Til denne lejlighed bør der sikres, at internationale forskere kan udtale sig om uddannelsessystemet i Grønland set med internationale briller. Dette seminar kan give et indspark til landsstyrets arbejde med systemiske reformer på hele uddannelsesområdet.

Hvorfor en fornyet indsats?

Der har nu eksisteret vedvarende problemer med læring og udvikling blandt børn, unge og voksne i Grønland. Der er noget der tyder på at vi med den nuværende måde at uddanne børn og unge på har svært ved at leve op til vore egne politiske målsætninger.

Tænk tanken vurderer derfor at landsstyret i en dialog med befolkningen, organisationer og institutioner starter en række reformer, som skal rette op på de problemer, som vi i dag har så svært ved at løse.

Til denne vigtige dialog er der brug for at investere økonomiske midler og arbejdskraft. Tænk tanken skal derfor foreslå, at landsstyret i forbindelse med Finanslov 2006 og 3 år frem afsætter midler til igangsætning af det omfattende reformarbejde.

Implementering

Tænk tanken vurderer at landsstyreområdet i samarbejde med andre ressortområder skal nedsætte en reformgruppe, som har erfaringer med arbejde med førskoleområdet, erhvervsuddannelsesområdet, gymnasieområdet og de videregående uddannelser.

Tænk tanken foreslår at dette vigtige arbejde sker i forståelse med Landstingets udvalg for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke, og at reformarbejdet indsatsområder skal koordineres med landsstyreområdet for selvstyre, landsstyreområdet for erhverv, og landsstyreområdet for familie og sundhed.

Anvendt litteratur

Bruner, J. S. (1996). *The Culture of Education*. Cambridge, MA: Harvard University, USA.

Goldbach, I., 1983, nr. 61. Lærerruddannelsen i Grønland er ikke lån fra Danmark. Tidsskriftet Grønland.

Berliner, P. 1986. Atuarfik nunaqarfimmilu inuuneq. PPP 34. Danmarks Lærerhøjskole.

Berliner, P. 1987. Afhængighed og udfordring. Institut for Dansk Skolehistorie, Danmarks Lærerhøjskole.